

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MÜZE YÖNETİMİ BİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Türkiye’de ve Dünyada
Çocuk Müzeleri Yayınlarının
Müzeciliğe Etkisi

Özge ŞİMŞEK
2501190680

TEZ DANIŞMANI
Dr. Öğretim Üyesi Nuri Özer
ERBAY

İSTANBUL – 2021

ÖZ
Türkiye’de ve Dünyada Çocuk
Müzeleri Yayınlarının Müzeciliğe
Etkisi
Özge Şimşek

Yurtiçi ve yurtdışındaki çocuk müzeleri yayınları incelenerek örneklerle çocuk edebiyatının müzeciliğe etkilerinin kültürel ve müze eğitimi açısından değerlendirilmesini amaçlar ve kapsar. Çocuk müzeleri yayınlarının çocuk edebiyatı ile olan bağlantısı müzelerin sergi ve etkinlikleri üzerinden incelenmiştir. Çocuk müzelerinin kültürel ve eğitsel çalışmalarında kullanılan çocuk kitapları, müze yayınlarını şekillendirmekte ve müze iletişimini kuvvetlendirmektedir. Genç kuşaklara kültürel miras bilinci, sanat algısı, dil ve tarih bilgisi, kitap sevgisi gibi hedeflerin aşılmasında önemli rol oynayan çocuk müzeleri yurtdışında koleksiyon odaklı iken yurtiçinde eğitim ve sanat odaklı gelişmektedir. Çocuk edebiyatının tek başına müzeye konu olması özellikle yazar müze evleri ve hikâye müzeleriyle gelişmiş ülkelerde daha yaygındır. ‘Müze’ teması aynı şekilde çocuk edebiyatını etkilemiştir. Yurtdışında müze eğitimi destekleyecek kaynaklar çocuk müzelerinin internet sayfalarında erişime açıktır ve kütüphanelerinde müze temalı kitapların sayısı fazladır. Türkiye’de çocuk müzesi sınırlı sayıda olduğundan yayınları halen gelişmektedir. Buna paralel olarak ‘müze’ konulu çocuk kitapları ülkemizde az sayıdadır. Pek çoğu müze-okul projeleri kapsamında üretilenler çocuk kitapları ile çeviri kitap ağırlıklıdır. Tezin bu bağlamda gelecek çalışmalara yardımcı olması hedeflenmiştir.

Tezin ilk bölümünde çocuk müzesi kavramı, türleri ve yayınları açıklanmıştır. Tezin ikinci bölümünde Türkiye’de bulunan çocuk müzeleri ve yayınları etkinlikleri üzerinden çevrim içi alan taraması ile araştırılmıştır. Müzeye çevrilen çocuk kitapları ve müzeyi konu alan Türkçe çocuk kitapları örneklerle sunulmuştur. Tezin üçüncü bölümünde dünyadan çocuk müzeleri ve yayınları araştırılmıştır. Müzeye çevrilen çocuk edebiyatı ve yazar evleri ile ülkelere göre müzeyi konu alan çocuk kitapları listelenmiştir. Tezin dördüncü bölümünde çocuk edebiyatının müzeciliğe olan etki ve

katkıları kültür, eğitim ve iletişim odağında incelenmiştir. Çocuk müzeleri geliştikçe yayınları hem müzeciliği hem çocuk edebiyatını karşılıklı etkilemeye devam edecektir.

Anahtar Kelimeler: Çocuk Müzesi, Çocuk Edebiyatı, Müze Yayınları, Kültürel Miras, Müze Eğitimi, Müze İletişimi

ABSTRACT

The Effect of Children's Museums Publications on Museology in Turkey and the World

Özge Şimşek

It aims and covers the evaluation of the effects of children's literature on museology in terms of cultural and museum education by examining the publications of children's museums in Turkey and abroad. The connection of children's museum publications with children's literature was examined through the exhibitions and activities of the museums. Children's books, which are used in the cultural and educational works of children's museums, shape museum publications and strengthen museum communication. Children's museums, which play an important role in instilling goals such as cultural heritage awareness, art perception, language and history knowledge, and love for books, are developing domestically with a focus on education and art, while being collection-oriented abroad. It is more common for children's literature to be the subject of museums alone, especially in developed countries with author museum houses and story museums. The 'museum' theme has also affected children's literature. Resources to support museum education abroad are available on the websites of children's museums and the number of museum-themed books in their libraries is high. Since there is a limited number of children's museums in Turkey, their publications are still developing. Parallel to this, children's books on "museum" are few in our country. The ones, many of which are produced within the scope of museum-school projects are mostly children's books and translation books. In this context, the thesis is aimed to help future studies.

In the first part of the thesis, the concept of children's museum, its types and publications are explained. In the second part of the thesis, it has been researched through online field scanning through the activities of children's museums and publications in Turkey. Children's books converted into museums and Turkish children's books about the museum are presented with examples. In the third part of the thesis, children's museums, and publications from around the world were researched. Children's literature and writers' houses that have been converted into

museums and children's books on the museum are listed according to countries. In the fourth part of the thesis, the effects, and contributions of children's literature to museology are examined in the focus of culture, education, and communication. As children's museums develop, their publications will continue to influence both museology and children's literature.

Keywords: Children's Museum, Children's Literature, Museum Publications, Cultural Heritage, Museum Education, Museum Communication

ÖNSÖZ

Yüksek lisans tezimde Türkiye’de ve dünyadaki seçili çocuk müzelerinin yayınlarında çocuk edebiyatının müzeciliğe olan etkisini kültür, eğitim ve iletişim alanlarında alan taraması ile araştırma yaparak çocuk müzeleri ile çocuk edebiyatı arasındaki bağlantıya dikkat çekmek istedim. Pandemi sebebiyle araştırmalarım ağırlıklı olarak çevrim içi kaynaklardan oluştu. Türkçe yazılmış ‘müze’ temalı çocuk kitaplarının ve yeni çocuk edebiyatı müzelerinin artması amacıyla hazırladığım tezimin gelecek çalışmalara ilham olmasını temenni ederim. Tezimin paralelinde müzeyi konu alan çocuk kitabı serisi üzerinde çalışmaktayım.

Tez çalışmam sırasında kıymetli bilgi ve birikimiyle bana destek olan değerli danışman hocam Sn. Dr. Nuri Özer Erbay’a, yüksek lisans eğitimim boyunca yardım, bilgi ve tecrübelerini benimle paylaşan Sn. Prof. Dr. Fethiye Erbay’a, maddi, manevi destekleriyle her an yanımda olan annem Serpil Şimşek ve babam Metin Şimşek’e, dostlarım ve İstanbul Üniversitesi Müze Yönetimi bölüm hocalarıma teşekkür ederim.

ÖZGE ŞİMŞEK
İSTANBUL, 2021

İÇİNDEKİLER

ÖZ.....	II
ABSTRACT.....	IV
ÖNSÖZ.....	VI
RESİMLER LİSTESİ.....	IX
KISALTMALAR LİSTESİ	XI
GİRİŞ.....	1
BİRİNCİ BÖLÜM TEMEL KAVRAMLAR	3
1.1 ÇOCUK MÜZELERİNİN KAVRAMSAL OLUŞUMU	3
1.2 ÇOCUK MÜZELERİ VE YAYIN TÜRLERİ	4
1.3 BİLİM VE DOĞA TARİHİ MÜZELERİ VE YAYIN TÜRLERİ	5
1.4 OYUN VE OYUNCAK MÜZELERİ VE YAYIN TÜRLERİ.....	7
1.5 EDEBİYAT MÜZELERİ VE YAYIN TÜRLERİ	9
İKİNCİ BÖLÜM YURTİÇİ ÇOCUK MÜZELERİ YAYINLARI	11
2.1 ÖZEL, DEVLET VE ÜNİVERSİTE MÜZELERİNİN ÇOCUK YAYINLARI VE PROGRAMLARI	11
2.1.1 SAKIP SABANCI MÜZESİ, SESLİ ÇOCUK KİTAPLARI, İSTANBUL.....	11
2.1.2 PERA MÜZESİ, ÇOCUK ATÖLYELERİ, İSTANBUL	14
2.1.3 REZAN HAS MÜZESİ, ÇOCUK EĞİTİM PROGRAMI, İSTANBUL	15
2.1.4 SADBARK HANIM MÜZESİ, ‘HAYDİ MÜZEYE’ PROJESİ, İSTANBUL	17
2.1.5 EGE ÜNİVERSİTESİ, ÇOCUK KİTAPLARI RESSAMLARI MÜZESİ, İZMİR	18
2.1.6 OYUNCAK MÜZESİ EĞİTİM KİTAPLARI, ÇOKAUM, ANKARA	20
2.2 ÇOCUK KİTABINDAN MÜZEYE	22
2.2.1 KÜÇÜK PRENS KİTAP MÜZESİ, ESKİŞEHİR	22
2.2.2 CİN ALİ MÜZESİ, ANKARA.....	23
2.3 MÜZELERİ KONUSU ALAN TÜRKÇE ÇOCUK KİTAPLARI	24
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM YURTDIŞINDAKİ ÇOCUK MÜZELERİ YAYINLARI	28
3.1 ÇOCUK MÜZESİ YAYINLARI VE PROGRAMLARINDAN ÖRNEKLER	28
3.1.1 ERIC CARLE RESİMLİ KİTAPLAR SANATI MÜZESİ, ABD	28
3.1.2 ÇOCUK KİTABI MÜZESİ, HOLLANDA	31
3.1.3 BOSTON ÇOCUK MÜZESİ, ABD.....	33
3.1.4 FINDLAY ÜNİVERSİTESİ MAZZA MÜZESİ, ABD	35
3.1.5 LOUVRE MÜZESİ, FRANSA.....	37

3.1.6 HYUNDAİ ÇOCUK KİTAPLARI VE SANATLARI MÜZESİ, GÜNEY KORE.....	39
3.1.7 CHIHIRO SANAT MÜZESİ, JAPONYA.....	42
3.2 ÇOCUK EDEBİYATINDAN MÜZEYE	43
3.2.1 ROALD DAHL MÜZESİ VE HİKÂYE MERKEZİ, İNGİLTERE	44
3.2.2 LOUISA MAY ALCOTT'UN BAĞ EVİ, ABD	45
3.2.3 HANS CHRISTIAN ANDERSEN MÜZESİ, DANI MARKA	47
3.2.4 HİKÂYE MÜZESİ, OXFORD, İNGİLTERE.....	49
3.2.5 BEATRIX POTTER'IN DÜNYASI, İNGİLTERE	51
3.2.6 GREISINGER MÜZESİ, İSVİÇRE	52
3.2.7 SPRINGFIELD MÜZESİ, ABD	53
3.2.8 MARK TWAIN EVİ VE MÜZESİ, ABD	56
3.3 ÜLKELERE GÖRE MÜZEYİ KONU ALAN ÇOCUK KİTAPLARI	58
3.3.1 İNGİLTERE.....	59
3.3.2 ABD	61
3.3.3 KANADA.....	64
3.3.4 AVUSTRALYA.....	65
3.3.5 YUNANİSTAN.....	66
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM ÇOCUK EDEBİYATININ MÜZECİLİĞE ETKİLERİ.....	67
4.1 ÇOCUK EDEBİYATININ KÜLTÜREL ETKİSİ	67
4.2 ÇOCUK EDEBİYATININ MÜZE EĞİTİMİNE ETKİSİ	69
4.3 ÇOCUK EDEBİYATININ MÜZE İLETİŞİMİNE ETKİSİ	71
SONUÇ VE ÖNERİLER	75
KAYNAKÇA.....	79

RESİMLER LİSTESİ

Resim 1: Strong Ulusal Oyun Müzesi, 7 Aralık 2020. _____	9
Resim 2: Sakıp Sabancı Müzesi dış bina görüntüsü ve at heykeli, 7 Mayıs 2021. _____	12
Resim 3: "Ben Eserleri Koruyorum" isimli çocuk kitabından bir sayfa. 24 Aralık 2020. _____	13
Resim 4: Pera Müze'sinin dış bina görüntüsü, 7 Mayıs 2021. _____	14
Resim 5: Rezan Has Müzesi sergi salonundan bir görüntü, 7 Mayıs 2021. _____	16
Resim 6: Sadberk Hanım Müzesi dış bina görüntüsü, 7 Mayıs 2021. _____	17
Resim 7: Sadberk Hanım Müzesi, Öğretmen Kitaplarından, 27 Aralık 2020. _____	18
Resim 8: Çocuk Kitapları Ressamları Müzesi'nin dıştan görünüşü, 7 Mayıs 2021. _____	19
Resim 9: Ankara Üniversitesi Oyuncak Müzesi Envanteri Türkiye Oyuncak Haritası, 8 Mayıs 2021. _____	21
Resim 10: Küçük Prens Kitap Müzesi, Emel Altay, 13 Kasım 2019, 29 Aralık 2020. _____	23
Resim 11: Cin Ali Müzesi 1-A Sınıfı, 12 Temmuz 2020, 30 Aralık 2020. _____	24
Resim 12: "Keşfedin Anadolu Uygarlıkları" kitap kapağı, 8 Mayıs 2021. _____	26
Resim 13: Eric Carle Müzesi dış bina görüntüsü, 8 Mayıs 2021. _____	29
Resim 14: 'Reading Picture Books With Children' Ön Kapağı. 3 Ocak 2021. _____	31
Resim 15: Çocuk Kitapları Müzesi dış bina görüntüsü, 9 Mayıs 2021. _____	32
Resim 16: "Papiria" sergi alanından bir görüntü, 9 Mayıs 2021. _____	33
Resim 17: Boston Çocuk Müzesi dış bina görüntüsü, 9 Mayıs 2021. _____	34
Resim 18: Müze etkinlik kitaplarından bir örnek, 30 Ocak 2021. _____	35
Resim 19: Findlay Üniversitesi Mazza Müzesi dış bina görüntüsü, 9 Mayıs 2021. _____	37
Resim 20: Louvre Müzesi iç bahçesi ve piramidi, 9 Mayıs 2021. _____	38
Resim 21: Orman temalı okuma odası, 6 Şubat 2021. _____	40
Resim 22: "Doçent Momo" adlı robot müzede çocuklara eserleri anlatıyor, 10 Mayıs 2021. _____	41
Resim 23: Chihiro Sanat Müzesi Tokyo dış bina görüntüsü, 10 Mayıs 2021. _____	43
Resim 24: Roald Dahl Yazı Kulübesi, 13 Şubat 2021. _____	45
Resim 25: Louisa May Alcott Müze Evi, 3 Şubat 2021. _____	46
Resim 26: Açılması planlanan yeni H. C. Andersen Masal Müzesi görüntüsü, 11 Mayıs 2021. _____	48
Resim 27: Oxford Hikaye Müzesi yenilenen bina görüntüsü, 12 Mayıs 2021. _____	50
Resim 28: The Story Museum, Fısıldayan Orman Odası, 21 Şubat 2021. _____	51
Resim 29: Tavşan Peter Tiyatro Gösterisi, 27 Şubat 2021. _____	52
Resim 30: Greisinger Müzesinden bir sergi odası, 27 Şubat 2021. _____	53
Resim 31: Dr. Seuss'un Harkülade Dünyası Müzesi dış bina görüntüsü, 13 Mayıs 2021. _____	54
Resim 32: Dr. Seuss'un "At Müzesi" kitabından bir sayfa, 14 Mayıs 2021. _____	56
Resim 33: Mark Twain Evi'nin dışarıdan görünüşü, 5 Mayıs 2021. _____	57
Resim 34: Mark Twain Bilardo Odası. Yazarın ünlü pek çok eserini yazdığı oda, 1 Şubat 2021. _____	58

Resim 35: <i>Kırmızı Piramit, Barnesandnoble Baskısı, 16 Mart 2021.</i>	60
Resim 36: <i>Fanny and the Monsters ön ve arka kapağı, 16 Mart 2021.</i>	61
Resim 37: <i>İşlenmiş Halı, 1832-35, Zeruah H. Guernsey Caswell, 15 Mart 2021.</i>	62
Resim 38: <i>Ahnighito Meteoru, Amerikan Doğa Tarihi Müzesi, 16 Mart 2021.</i>	63
Resim 39: <i>Rogers Ayıcığ, Ontario Savaş Müzesi, 18 Mart 2021.</i>	65
Resim 40: <i>Altın Arı Küpeler, Girit, 18 Mart 2021</i>	66
Resim 41: <i>El Paso Çocuk Müzesi'nin İç Tasarımından bir detay, 20 Nisan 2021</i>	73
Resim 42: <i>Yokohama Anpanman Müzesi Binası, 20 Nisan 2021.</i>	74

KISALTMALAR LİSTESİ

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
ACM	: Çocuk Müzeleri Birliği
BAP	: Ankara Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinatörlüğü
BCM	: Boston Çocuk Müzesi
CIMUSET	: Uluslararası Bilim ve Teknoloji Müzeleri Komitesi
ÇOKAUM	: Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi
GDS	: Görsel Düşünme Stratejileri
ICOM	: Uluslararası Müzeler Konseyi
KOVİD-19	: Yeni tip Korona virüs
MOKA	: Hyundai Çocuk Kitapları ve Sanatları Müzesi
TÜBİTAK	: Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu
TDK	: Türk Dil Kurumu

GİRİŞ

Tezde çocuk müzeleri ve yayınlarının çocuk edebiyatı ile müze ilişkisi ve karşılıklı müzeciliğe etkilerinin araştırılması amacıyla alan taraması uygulanmıştır. Yurtiçi ve dışındaki çocuk müzelerinin yayın örnekleri müzelerin sergi ve etkinlikleri ile şekillendiğinden kültür, eğitim ve iletişim bağlamında etkileri izlenmiştir. Çocuk edebiyatının müzenin hem nesnesi hem öznesi olma durumu örneklendirilmiş ve yayınların önemi vurgulanmıştır. Bilim insanı Carl Sagan 1939 yılında çocukken katıldığı fütüristik bilim sergisinin ve okumaktan keyif aldığı Edgar Rice Burroughs'un bilim kurgu romanlarının etkisiyle bilime yöneldiğini belirtmesi müze deneyiminin ve edebiyatının çocuklar üzerindeki etkisini göstermektedir.¹

Tezin birinci bölümünde çocuk müzesi ve türlerinin tanımları yapılmış ve yayınları araştırılmıştır. Çocuk müzelerinin türlerine göre yayınları değişiklik gösterse de müze eğitimi ve kültürel öğelerin aktarımı açısından benzerlikler göstermektedir. Müze kütüphaneleri ve etkinlikleri okumayı ve öğrenmeyi teşvik edici roldedir. Ülkemizde çocuk müzelerinin az sayıda olması yayınlarının da yetersiz kalmasına sebep olmaktadır.

Tezin ikinci bölümünde yurtiçindeki çocuk müzeleri ve yayınları etkinlikleri üzerinden araştırılmıştır. Özel müzelerin programları ve kitapları eğitim ve sanat odaklı olup, üniversite ve devlet müzelerinin okul-müze projeleri öne çıkmaktadır. Ülkemizde çocuk edebiyatından müzeye çevrilen iki örnek bulunduğundan bu alanda yeni müzeler açılması kültürel mirasın ve eğitimin desteklenmesi açısından faydalı olacaktır. Müzeleri konu alan çocuk kitapları bu bölümde örneklendirilmiş ve yeterli sayıda olmadığı görülmüştür.

Tezin üçüncü bölümünde yurtdışındaki çocuk müzeleri ve yayınları ve programları araştırılarak müzeye çevrilmiş çocuk edebiyatı ve yazar evlerinden örnekler sunulmuş ve ülkelere göre müzeyi konu alan çocuk kitaplarından örnekler verilmiştir. Çocuk müzelerinin sergi ve eğitimlerinde çocuk kitapları kullanılmış ve etkileşimli canlı müze teknikleriyle desteklenmiştir. Koleksiyon odaklı ve macera dolu

¹ "Sagan's Youth and the Progressive Promise of Space", Library of Congress, (Çevrim içi), <https://www.loc.gov/collections/finding-our-place-in-the-cosmos-with-carl-sagan/articles-and-essays/carl-sagan-and-the-tradition-of-science/sagans-youth-and-the-progressive-promise-of-space>, 3 Mayıs 2021.

ocuk kitapları ve etkinlikleri görsel okuryazarlığın oluşmasında ve kültürel mirasın aktarımına yardımcı olmaktadır.

Tezin dördüncü bölümünde ocuk edebiyatı üzerinden müzeciliğe olan etkileri kültür, eğitim ve iletişim açılarından incelenmiştir. Müze-okul projeleri ile kültürel miras aktarımı hedeflenmiştir. Müze eğitiminde sergi ve etkinliklere önem verilmiştir. Ziyaretçi ile iletişimde ocuk edebiyatının araç olarak kullanıldığı ve ocuk müzelerinin toplum ile iletişiminde sürdürülebilirlik etkili program ve ek binalara yer verildiği görülmüştür.

BİRİNCİ BÖLÜM

TEMEL KAVRAMLAR

Tezin bu bölümünde temel kavramlar açıklanmıştır. Çocuk müzesinin kavramsal oluşunu ve türleri nelerdir ve diğer hangi müze türleriyle benzerlik gösterir açıklanmış ve yayın türleri kısaca ele alınmıştır. Çevrimiçi alan taraması uygulanmıştır.

1.1 Çocuk Müzelerinin Kavramsal Oluşumu

Çocuk Müzeleri Birliği (ACM)'ye göre çocuk müzesi, çocukların oyun oynayarak ve onlara göre düzenlenmiş mekanlarda keşfederek öğrenmelerini hedefleyen kâr amacı gütmeyen merkezlerdir.² Geleneksel müzelerin klasik tanzim/teşhir ve obje ile mesafeli yaklaşımından ziyade çocukların gelişim seviyelerine uygun dokunulabilir, aktivite odaklı ve çocuk merkezli çok çeşitli yöntemlerin kullanıldığı çocuk müzeleri çağdaş bir müze türü olarak karşımıza çıkar. Amerika Birleşik Devletleri'nde (ABD) Brooklyn Çocuk Müzesi (1889) koleksiyon bazlı geleneksel bir müze olarak ilk çocuk müzesidir ve ardından Boston Çocuk Müzesi (1913) ile Indianapolis Çocuk Müzelerinin (1925) dokunulabilir sergilerle yeni bir akım başlatmasıyla çocuk müzeleri değişim ve gelişime uğramıştır.³

Viktorya dönemi, birçok yeni eğitim teorisinin dönemi idi. Çocukluk kavramıyla değişen çocukların statüsü, yetişkinliğin sadece bir öncüsü olmaktan çok, önemli bir yaşam aşaması olarak kabul edildi. 1900'lerin başlarında çocuk işçiliği yasalarının kurulması ve bir orta sınıfın gelişmesi, izleyicilere çocuk müzeleri için zamanlamayı doğru hale getiren bir olanak sağladı. Bu sosyal ortam göz önüne alındığında, bir çocuk müzesinin kurulması şaşırtıcı değildir. Ortaya çıkacak gerçekten devrim niteliğindeki kavram, güzel müze nesnelerinin çocuk yaşamı için öğretim araçları olarak kullanılabileceğiydi.⁴

Çocuk müzeleri, nedensel öğrenmenin sosyal bağlamını incelemek için bilgilendirici bir ortamdır çünkü aile üyeleri, müzelerde oynarken günlük bilimsel düşünceye çocuklarla birlikte katılırlar.⁵ Çocuk müzeleri sergi ve etkinliklerinde kültür ve eğitimi ziyaretçiye aktarmaktadır.

² Children's Museum, (Çevrim içi) <https://childrensmuseums.org/about/about-acm>, 22 Kasım 2020.

³ Mary Ellen Munley, "Early Learning in Museums, A Review of Literature", **Smithsonian Institution**, Nisan, 2012, s.3.

⁴ Cindy Schofield-Bodt, "A History of Children's Museums in the United States", **Children's Environments Quarterly**, Bahar 1987, Vol.4, No.1 s.4.

⁵ Maureen A. Callanan, v.d., "Exploration, explanation, and parent-child interaction in museums", **Monographs of the Society for Research in Child Development**, ed.: Lynn S. Liben 2020, s.7.

Çocuk müzeleri, çocuklar için tasarlanmış ve geliştirilmiş kullanıcı dostu, etkileşimli, uygulamalı, çekici, tehdit içermeyen ve teşvik edici yerlerdir.⁶ Özünde; bir kültür kurumu bir topluluk kurumudur ve toplumdaki rolünü onaylamak için topluluğunun ihtiyaçlarını yansıtmalıdır.⁷

1.2 Çocuk Müzeleri ve Yayın Türleri

Sayısı gitgide artan çocuk müzeleri, çocuk merkezli sergilerle duyguyu ve hayal gücünü açığa çıkarmak ve öğrenmeyi desteklemek için tematik enstalasyonlar ve interaktif sergiler yaratarak bunları gerçek hayattan bölümleri, hayali dünyaları veya bilimsel konseptleri anlatmada kullanır.⁸ Çocuk müzelerinde en sık kullanılan teknikler oyun ve hikâye anlatıcılığıdır. Müze ziyaretlerinde çocukların ilgi ve dikkatini çekmenin çeşitli etkenleri vardır; önbilgi ve kişisel deneyimler, seçim ve kontrol, iş birliği ve iletişim, duygular ve eğlencedir.⁹ Böylece çocuklar daha önceden bildikleri veya deneyimledikleri bir şeyi müzede gördüklerinde kendi hayatlarıyla bağlantı kurarlar. Müze ziyaretlerinde çocuklara seçim ve kontrol sunulması onları cesaretlendirirken “göster ve anlat” tekniği ile birbirleriyle fikirlerini paylaşmaları, tartışmaları ve merak uyandırıcı oyunlarla eğlenerek öğrenmeleri hedeflenir.¹⁰ Hikâye anlatıcılığı ile kurgulanan müze aktiviteleri ve oyunların müze ziyaretlerini daha eğitici ve eğlenceli kıldığından müzeler; çocuklar için drama, yoga, bilmeceler, illüstrasyonlar ve kitaplar gibi araçlarla rehberli turlar düzenleyerek çocuk ve müze arasında kültürel mirasın aktarımına ve eğitime yardımcı olur.

Çocuk müzelerinin ilgi çekici bir diğer yanı ise; kütüphaneleri ve yayınlarıdır. Ülkemizde çocuk müzesi kavramı yavaş gelişmekte olduğundan daha çok yerel müzelerin çocuklar için ayırdığı kütüphaneler, örneğin; Mardin Müzesinin açtığı çocuk kütüphanesi ve özel müzelerin çocuklar için yayınları göze çarpmaktadır.

⁶ Margie I. Mayfield, “Children’s museums: purposes, practices and play?”, **Early Child Development and Care**, V.175, No:2, Şubat 2005, s. 181.

⁷ Patricia Hrusa Williams, Jennifer Sparks, “Collaborative Inquiry at a Children’s Museum: Benefits for student learning, museum outcomes, and faculty scholarship”, **Journal of Public Scholarship in Higher Education**, Vol.1, 2011, s.33.

⁸ Dr. Despina Kalessopoulou, “The Child and the Museum: A relationship with many dimensions”, (Çevrim içi), <http://www.archaeology.wiki/blog/2015/07/06/museums-museology-modern-society-new-challenges-new-relationships-part-12/>, 24 Kasım 2020.

⁹ Barbara Piscitelli, Michele Everett, Katrina Weier, “Enhancing Young Children’s Museum Experiences: A Manual for Museum Staff”, **QUT Müzeler Birliği**, 2003, s. 15.

¹⁰ A.e. s.16-17.

Yurtdışında gelişim gösteren çocuk müzeleri hem kütüphane hem yayınlarıyla daha fazla kaynak oluşturmaktadır. ACM'nin web sitesinde yayınlar bölümünde yıllık çocuk müzesi akımlarının olduğu raporlar, iş gücü araştırmaları raporları, *El Ele* adında senede dört defa yayımlanan ulusal konu ve akımları içeren jurnaller, yeni tip korona virüs (Kovid-19) ile ilgili broşürler, bir çocuk müzesi kurmak ve devam ettirebilmek için detaylı bir rehber, çocuk müzelerinde profesyonel çalışma standartları dosyaları, konferans notları, sağlıklı çocuk ve sağlıklı müzeler konulu yayınlar, çocukların doğa ile bağlantı kurmaları için planlanmış yayınlar, gençleri müzelere çekmek için hazırlanmış dosyalar ve araç kitleri bulunmaktadır.¹¹

Çocuk müzelerinin kütüphanelerinde çocukların gelişim yaşlarına göre çok çeşitli çocuk edebiyatı kitapları, aktivite kitapları vb. müzeyi, kültürel mirası anlatan, yaratıcılığı geliştiren, merak uyandıran, motor becerilere, estetik algısına, paylaşım ve dil gelişimine odaklanan pek çok kitap bulunmaktadır. Örneğin; Manhattan Çocuk Müzesi akademik, araştırma, toplum-bazlı ve devlet kuruluşlarıyla iş birliği yaparak çocuk gelişiminin en son gelişmelerini sergilere, programlara ve kaynaklara dönüştürmek için çeviriler yapmakta hem çocukların hem yetişkinlerin eğitimi ve ilgisine sunmaktadır ve bunu yaparken müze görevlilerin yazdıkları kitaplara da yer vermektedir.¹² Dolayısıyla çocuk müzeleri geliştikçe yayınlarının da artarak devam edeceği öngörülmektedir.

1.3 Bilim ve Doğa Tarihi Müzeleri ve Yayın Türleri

Bilim ve doğa tarihi müzeleri eğlenerek öğrenmeye olanak sağlayan teknoloji ve doğa tarihi bilimlerini tanıtan merkezlerdir. Geçmişi bilim müzelerine göre daha eski olan doğa tarihi müzeleri jeoloji, mineraloji, botanik, zooloji, fiziki antropoloji, paleontoloji, çevrebilim gibi bilim dallarını özelliklerine göre sınıflandıran, eski dönemlerden kalma fosiller, mineraller, taş vb. elemanları bulunduran müzelerdir.¹³ Yurtdışında doğa tarihi müzelerinin sayısı oldukça fazla olmasına karşın ülkemizde az

¹¹ Children's Museum, (Çevrim içi) <https://childrensmuseums.org/members/publications>, 27 Kasım 2020.

¹² Children's Museum of Manhattan, (Çevrim içi), <https://cmom.org/learn/publications/>, 28 Kasım 2020.

¹³ Rukiye Dilli, "Doğa Tarihi Müzelerinin Eğitimdeki Rolü", **Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, No:40, Nisan 2014, s.83.

sayıdadır. En önemli görevlerine baktığımızda bu alandaki eksikliğin topluma nasıl yansıtacağı görülebilir:

1. Doğa ile ilgili her türlü materyali her yaştan insana sevdirmek, merak uyandırmak ve özellikle öğrencilerin meslek seçimlerinde ilgi uyandırmak,
2. Çeşitli etkinlikler düzenleyerek (deneyler, oyunlar, konferanslar, seminerler, yaz okulları, paneller, film gösterileri vs.) ziyaretçilerinin eğlenerek özgürce öğrenmesine yardımcı olmak,
3. Ziyaretçilerinin doğa tarihinin geçmişten günümüze değişimi arasında kıyaslama yapmalarına olanak vermek,
4. Çevre bilinci kazandırarak, yaratıcı düşünen, sorgulayan ve problem çözebilen bireyler yetişmesini sağlamak,
5. Ziyaretçiler arasında sosyal etkileşimi sağlayarak iş birliği ve yardımlaşmayı aşmak,
6. Çevrelerinde olup biten doğa olaylarını anlamalarına katkıda bulunmak ve doğa okuryazarlığı kazandırmak,
7. Özellikle küçük yaştan itibaren öğrencilere yaşadıkları ülkenin doğa tarihi ve biyolojik zenginliklerinin farkına vardırmak,
8. Doğa tarihi içerikli müzelerde sosyal faaliyetler ile ziyaretçilerin çevreye karşı oluşmuş ve farkında olmadıkları olumsuz davranışlarından kurtulmalarını, çevreye karşı merak duymaları ve ilgilerinin artmasını sağlamak,
9. Doğa tarih içerikli müzelere yapılacak olan ziyaretler ile kişilerin gelecekteki yaşantılarını olumlu yönde etkilemek, özellikle doğa hakkında daha derinlemesine bilgilere ulaşmasını sağlamak,
10. Doğa tarihi müzeleri yardımıyla ziyaretçilerin günlük yaşamda karşılaştıkları olayları yorumlamalarına yardımcı olmak ve doğaya karşı bakış açılarının değişmesine olanak sağlayabilmektir.¹⁴

Bilim müzeleri ise teknoloji müzeleri olarak da adlandırılabilir. Odaklanmanın doğa bilimi, uygulama veya endüstriyel teknoloji, bilim, bilim ve teknoloji, bilim endüstrisi, el sanatları (bilim) ilkelerine bağlı olup olmamasına bağlı olarak doğa bilimlerinin ilkeleri ve gelişmeleri ile ilgili materyalleri ele alır ve sanayideki müzeler (ulaşım, posta servisi, nakliye, madencilik vb.), özel müzeler veya çocuklar için çocuk bilim müzesi temel olarak dinamik deneysel ve açıklayıcı cihazlar ile benzerlerini sergileyen bilim merkezleridir.¹⁵ 1683 yılında Oxford Üniversitesi'nde kurulan Ashmolean Müzesi ilk bilim müzesi olarak bilinmektedir ve müze halen Oxford'da bilim tarih müzesi olarak kullanılmaktadır.¹⁶ İçinde bulunduğumuz teknolojik çağda

¹⁴ A.e., s.87.

¹⁵ "Bilim Müzesi", **Mimir Türk Ansiklopedisi**, (Çevrim içi) <https://mimirbook.com/tr/a55f28ce068>, 29 Kasım 2020.

¹⁶ "Dünyadan Bilim Merkezleri-Tarihsel Gelişim", **TÜBİTAK**, (Çevrim içi) <https://bilimmerkezleri.tubitak.gov.tr/Icerik/dunyadan-bilim-merkezleri-141>, 29 Kasım 2020.

bilim merkezleri dünya çapında artarak çeşitli bilim merkezi birlikleri bünyesinde hizmet vermektedirler.

Uluslararası Bilim ve Teknoloji Müzeleri Komitesi (CIMUSET) düzenlenen konferans bültenlerini yayınlarak müzeler arası iletişime yardımcı olur. Ayrıca müzeyle ilgili sergiler, etkinlikler, fotoğraflar, makaleler ve kitapların yayınları için dünyanın gelişmiş müzelerinde çalışan müzecilerden oluşan bir komite literatüre katkıda bulunmak isteyenlere öncülük eder.¹⁷

Gerek doğa tarihi müzeleri gerek bilim müzeleri kütüphanelerinde çocuklar için pek çok kitap koleksiyonu bulundurlar. Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK) popüler bilim dergileri, popüler bilim kitapları, akademik dergiler ve elektronik kütüphanesiyle ülkemizde en etkin merkezdir.¹⁸

1.4 Oyun ve Oyuncak Müzeleri ve Yayın Türleri

Oyun ve oyuncak müzeleri tematik ve interaktif geçici ve sürekli sergiler düzenleyerek çocukların gelişimini oyuncaklar üzerinden kurgulayan çocuk müzeleridir.¹⁹ Eğitimin ön planda tutulduğu oyuncak müzelerinde çeşitli atölye çalışmaları ile çok yönlü öğrenme hedeflenir. Ülkemizdeki ilk oyuncak müzesi Prof. Dr. Bekir Onur tarafından 1990 yılında açılan Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Oyuncak Müzesi olsa da 1983'te Musa Baran'ın evinde kurduğu oyuncak galerisinin oyuncak müzelerinin öncüsü olduğu söylenebilir.²⁰ 1993 yılında Kültür Bakanlığı tarafından desteklenen "Çocuk Oyunları" isimli bir kitap yayımlamış olan Baran'ın koleksiyonunu geleneksel oyuncaklar oluşturmaktadır.²¹ 1994 yılında Prof. Dr. Bekir Onur tarafından Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi (ÇOKAUM)'un kurulmasıyla çocuk kültürü konulu ulusal ve uluslararası araştırmalar, yayınlar düzenlenmiş; oyun kültürü, çocukluğun tarihi ve sosyolojisi, çocuk gelişimi ve eğitimi ve müze eğitimi gibi alanlarda ulusal ve uluslararası düzeyde toplantılar

¹⁷ Yayınlar, CIMUSET, (Çevrim içi) <http://cimuset.mini.icom.museum/publications-2/other-publications/>, 29 Kasım 2020.

¹⁸ TÜBİTAK, (Çevrim içi) <https://www.tubitak.gov.tr/tr/yayinlar/icerik-populer-bilim-dergileri>, 29 Kasım 2020.

¹⁹ Fethiye Erbay, "Oyuncak ve Oyun Müzelerinde Çocuklara Yönelik Eğitimin Boyutları", **Milli Eğitim Dergisi**, No:214, 2017, s.435.

²⁰ Ceren Karadeniz, Müge Atar, "Türkiye'de Oyuncak Müzelerinin Durumu ve Sürdürülebilirliği", **Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi**, No:61, 2017, s.482.

²¹ A.e.

hazırlanmış ve Türkiye’de çocuk kültürü kavramının çocuklar için, çocuklarla birlikte ve çocuklar tarafından oluşturulan bir kültür olarak benimsenmesi ve yerleşmesi amaçlanmıştır.²²

İstanbul Oyuncak Müzesi ise şair ve yazar Sunay Akın tarafından 2005 yılında kurulmuştur. Yaşayan bir müze olmayı hedefleyen müzede eğitim etkinlikleri ön plandadır ve çevrim içi “Kitap ile Sohbet” etkinliği bulunmaktadır.²³ Sunay Akın’ın danışmanlığı ve küratörlüğünde 2011 yılında Antalya Büyükşehir Belediyesi’ne ait olan Antalya Oyuncak Müzesi, 2013 yılında Gaziantep Büyükşehir Belediyesi’ne ait olan Gaziantep Oyun ve Oyuncak Müzesi, 2015 yılında Ataşehir Belediyesi’ne ait Düştepe Oyun Müzesi, 2017 yılında Kartal Belediyesi’ne ait Kartal Masal Müzesi ve Samsun Canik Belediyesi’ne ait Canik Oyuncak Müzesi hizmete açılmıştır.²⁴ Masal okuma, hikâyelendirme ve kitap imza günleri gibi etkinliklerle çocuk edebiyatı ile müzeyi köprüleyen oyuncak müzelerinin yayınları ülkemizde gelişim göstermemiştir. Müze kültürü ve eğitimine katkı sağlayan oyun ve oyuncak müzeleri geleneksel oyuncakları ve tarihini korurken gelecek için yeni yaratım ve tasarımların peşine düşmüştür. Müze etkinlikleri de bu yönde şekillenmiştir. Bilgi teknolojilerinin gelişimiyle dijital hikâye ve interaktif dijital oyunların yaygınlaşması dijital yayıncılığı geliştirecektir. Yapay zekâ ve robot teknolojisinin müze eğitim etkinliklerini değiştireceği de öngörülmektedir.²⁵

Yurtdışındaki oyun ve oyuncak müzelerine bakıldığında oyuncak bebek müzeleri, oyuncak ayı müzeleri, uçurtma müzeleri gibi koleksiyon odaklı müzelerin misyonlarında toplama ve koruma, eğitim ve topluma ulaşarak kültürel tarihi canlı tutmak görülmektedir. Kütüphanelerinde çocuk kitapları, akademik jurnaller, çizgi roman kitapları, oyun dergileri, fanzinler gibi oyunu ve oyuncağı anlatan kaynaklar bulunmaktadır. Örneğin; ABD’nin New York şehrinde bulunan Strong Oyun Müzesi’nde “Okuma Macera Diyarı” adında bir bölümünde insan boyutunda çocuk

²² A.e., s.483.

²³İstanbul Oyuncak Müzesi, (Çevrim içi) <https://istanbuloyuncakmuzesi.com/pages/etkinlik-egitimler>, 4 Aralık 2020.

²⁴İstanbul Oyuncak Müzesi, (Çevrim içi) <https://istanbuloyuncakmuzesi.com/pages/hikayemiz>, 4 Aralık 2020.

²⁵ Erbay, A.e.

edebiyatından karakterler ve kitaplar hem çocukları hem ailelerini edebi sahnelerde oyuna davet etmektedir ve kütüphanesinde etkinlikler düzenlenmektedir.²⁶

Resim 1: Strong Ulusal Oyun Müzesi Kaynak: <https://theculturetrip.com/north-america/mexico/articles/the-most-outrageous-toy-museums-around-the-world/>, 7 Aralık 2020.

1.5 Edebiyat Müzeleri ve Yayın Türleri

Yayıncılıkla yakından bağlantısı olan edebiyat müzeleri bir veya birden fazla yazarın eserlerinin, daktilo, kalem vb. kişisel eşyalarının ve fotoğraflarının sergilendiği, kültürel mirasın aktarıldığı mekanlardır. Geniş arşiv belgelerine sahip olan edebiyat müzeleri Uluslararası Edebiyat Müzeleri Komitesi'ne (ICLM) göre üç başlıkta sınıflandırılır: Yazar Müzeleri, Genel Edebiyat Müzeleri ve Edebi Manzaralar/Alanlardır.²⁷ Ev müzeleri ilk olarak 1830'larda hem Avrupa'da hem de

²⁶ İstanbul Oyuncak Müzesi, (Çevrim içi) <https://istanbuloyuncakmuzesi.com/pages/hikayemiz>, 6 Aralık 2020.

²⁷ Ferah Burgul Adıgüzel, "Edebiyat Müzeleri ve Müzede Edebiyat Eğitimi", *Milli Eğitim Dergisi*, No:214, 2017, s.89.

ABD’de önemli siyasi, edebi ve toplum figürlerini ve ailelerini kucaklayan dünyanın kültürel ortamında ortaya çıktı.²⁸

Ülkemizde çeşitli yazar evleri ve müzeleri bulunmaktadır. Çocuk edebiyatı yazarlarımızdan Rıfat Ilgaz’ın Kastamonu’daki yazar evi müzesi ile Bursa’daki Karagöz Müzesi çocuklar için duvarsız sınıf olan edebiyat müzelerine örnektir. İstanbul’da kurulan Müzecik Çocuk Edebiyatı Müzesi çocuklara okumayı sevdirmek ve çocuk edebiyatını tanıtmak için okul gruplarına etkinlikler, çocuklara ve yetişkinlere söyleşiler gibi programlar düzenlemektedir.²⁹

Yurtdışında bulunan Charles Dickens Müzesi, Hans Christian Anderson Müzesi, Dr. Seuss Müzesi ve Eric Carle Müzesi yazar evi ve edebiyat müzelerine diğer ülkelerden örnektir. Bir diğer örnek ise; Sırp Edebiyatı Müzesidir. Müze Sırp yazarların edebi eserleri ve eşyaları ile edebiyat tarihi ve eleştirisiyle ilgili materyalleri toplar ve sergiler.³⁰ 2019 yılında İrlanda, Dublin’de açılan İrlanda Edebiyat Müzesi (MOLI) adı ünlü yazar James Joyce’nin eserinden ilhamla bilindik karakteri Molly Bloom’un isminden esinlenilmiştir.³¹

Edebiyat müzelerinin kütüphaneleri zengin arşiv belgelerine sahiptirler. Geçici ve kalıcı sergilerle topluma kültür tarihi aktarılır. Eğitim programlarıyla yaratıcı yazarlık teşvik edilir. Dolayısıyla yayın türleri edebiyat ile ilgilidir ve aynı zamanda konferans, periyodik jurnal gibi akademik yayınları toplanır ve paylaşılır.

²⁸ Andrea Terry, “House Museums”, Oxford Bibliographies, 25 Mart 2020, (Çevrim içi) <https://www.oxfordbibliographies.com/view/document/obo-9780199766567/obo-9780199766567-0243.xml>, 21 Mayıs 2021.

²⁹Muzecik, (Çevrim içi) <http://muzecik.org/etkinlik-programlari/>, 7 Aralık 2020.

³⁰ Museum of Serbian Literature, (Çevrim içi) <http://www.adligat-serbia.com/museum-of-serbian-literature.html>, 8 Aralık 2020.

³¹ The Irish Times, Jul 30, 2019,(Çevrim içi) <https://www.irishtimes.com/culture/books/museum-of-literature-ireland-to-open-for-first-time-on-culture-night-1.3971841>, 8 Aralık 2020.

İKİNCİ BÖLÜM

YURTIÇİ ÇOCUK MÜZELERİ YAYINLARI

Bu bölümde yurtiçi çocuk müzelerinin yayınları ve programları online alan taramasıyla incelenmiş, çocuk kitabından müzeye dönüşen kitaplar ve müzeleri konu alan çocuk kitapları araştırılmıştır.

2.1 Özel, Devlet ve Üniversite Müzelerinin Çocuk Yayınları ve Programları

Ülkemizde özel, devlet ve üniversite müzelerinin çocuk yayınları sergi ve eğitim programlarıyla şekillenmektedir. Tezin bu bölümünde yurtiçinden örnek müzelerin çocuklara özel yayınları ve programları incelenmiştir.

2.1.1 Sakıp Sabancı Müzesi, Sesli Çocuk Kitapları, İstanbul

İstanbul, Emirgan'da bulunan Sabancı Üniversitesi Sakıp Sabancı Müzesi (SSM) 2002 yılında ziyarete açılmıştır. 2012 yılında Sabancı Üniversitesi Bilgi Merkezi ile yapılan ortak projeyle müzeye ait tüm koleksiyon ve arşivler dijital ortama aktarılmıştır. Müzenin koleksiyonları şunlardır:

- SSM Kitap Sanatları ve Hat Koleksiyonu,
- Resim Koleksiyonu,
- Mobilya ve Dekoratif Eserler Koleksiyonu,
- Abidin Dino Arşivi; Türk sanatçı Abidin Dino'nun (1913-1993) çok yönlü sanatçı kimliğini tanıtan eserlerden oluşmaktadır,
- Emirgan Arşivi,
- SSM bahçesinde bulunan iki at heykelidir.

Sergileri koleksiyon odaklıdır. Çocuklar ve yetişkinler için öğrenme programları yer almaktadır.

Resim 2: Sakıp Sabancı Müzesi dış bina görüntüsü ve at heykeli, **Kaynak:** <https://www.sakipsabancimuzesi.org/tr/koleksiyonlar/ssmnin-heykelleri>, 7 Mayıs 2021.

Sakıp Sabancı Müzesi’nde çocuklar için çevrimiçi rehberli müze turları, çocuk atölyeleri ve sesli çocuk kitapları gibi müze eğitime katkı sağlayan programlar ve yayınları bulunmaktadır.

Müze sergilerinin, koleksiyonlarının ve konservasyon gibi faaliyetlerin işlendiği farklı yazar ve illüstratörler tarafından anlaşılır bir dille yazılan çocuk kitaplarının isimleri şunlardır: *Ben Eserleri Koruyorum*, *Ben Picasso*, *Ben Venedik Taciri*, *Ben Dali*, *Ben Halı*, *Ben Cengiz Han*, *Ben Rodin* ve *Ben Kitap*.³² Geçmiş sergilerinden ilhamla 2015 yılında yayımlanan tarih ve sanat dünyasından eser ve sanatçıları çocuklara tanıtmak amacıyla hazırlanan kitaplar hem resimli elektronik kitap hem de seslendirilmiş kitap şekilde müzenin internet sitesinde erişime açıktır.

³² Sakıp Sabancı Müzesi, (Çevrimiçi) <https://www.sakipsabancimuzesi.org/tr/sayfa/sesli-cocuk-kitaplari>, 24 Aralık 2020.

Resim 3: "Ben Eserleri Koruyorum" isimli çocuk kitabından bir sayfa. **Kaynak:** <https://www.sakipsabancimuzesi.org/tr/sayfa/sesli-cocuk-kitaplari>, 24 Aralık 2020.

"Ben Eserleri Koruyorum" kitabında müzedeki eserlerin nasıl korunduğu ve konservatör mesleği çocuklara anlatılmaktadır. "Ben Picasso" ile ünlü ressam Pablo Picasso'nun hayatı çocukların hayatına yöneltilen sorularla anlatılmaktadır. "Ben Venedik Taciri" kitabında 17. yüzyılda Venedik ile İstanbul arasındaki ticaret yolu tacirlik mesleği üzerinden anlatılmaktadır. "Ben Dali" kitabında ünlü İspanyol ressam Salvador Dali'nin hayatı ve müzesi anlatılmaktadır. "Ben Halı" kitabında halının tarihi ve motifleri anlatılmaktadır. "Ben Cengiz Han" kitabında Moğol İmparatoru Cengiz Han'ın bozkırlarda geçen göçebe hayatı ve imparatorluğunu nasıl genişlettiği anlatılmaktadır. "Ben Rodin" kitabında ünlü Fransız heykeltıraş Auguste Rodin'in hayatı heykel sanatı üzerinden anlatılmaktadır. "Ben Kitap" adlı çalışmada kitabın tarihi anlatılmaktadır. "Ben Miro" kitabında İspanyol ressam Joan Miro'nun hayatı ve kolaj sanatı anlatılmaktadır.

2.1.2 Pera Müzesi, Çocuk Atölyeleri, İstanbul

İstanbul, Beyoğlu'nda bulunan Pera Müzesi, 27 Ekim 2003 yılında kurulan Suna ve İnan Kır     Vakfı'nın öncülüğünde 2005 Haziran ayında ziyarete açılmıştır. Vakfa ait "Oryantalist Resim", "Anadolu A  r  lık ve ölçüleri" ile "Kütahya   ini ve Seramikleri" koleksiyonları müzenin sergi, etkinlik, eğitim programları ve yayınlarını şekillendirmiştir. Yayınlarında süreli sergi katalogları, koleksiyon katalogları, sempozyum dizisi, küçük kitaplar dizisi, dijital yayınlar ve Suna ve İnan Kır     Vakfı Yayınları yer almaktadır. "Pera     renme" programlarında toplumun her kesimine ulaşmayı hedefleyen yaratıcı ve uygulamalı çalışmalar hazırlanmaktadır.

Resim 4: Pera Müze'sinin dı   bina görüntüsü, Kaynak: <https://www.peramuzesi.org.tr/pera-muzesi-hakkinda>, 7 Mayıs 2021.

Pera Müzesi 2020 senesinde   evrimi  i 'Unutulmaz Sanatçılar Serisi' başlıklı bir etkinlik programı uygulanmıştır. Pera     renme ekibinin rehberliğinde üç farklı   evrimi  i sergi turu ve atölyelerden oluşturulmuştur. Etkinliklerden biri olan 'Sünger Baskı' atölyesinde Andy Warhol'un eserleri tanıtılmış ve sergi turuna ek olarak

sanatçının yeğeni James Warhola'nın yazdığı 'Andy Amcanın Evi- Andy Warhol ile Mütthiş Bir Ziyaret' adlı çocuk kitabı incelenmiştir.

Pera Müzesi'nde her sene farklı bir temayla liseler arası Suna Kıraç Öykü Yarışması düzenlenmektedir. Seçilen eserler kitap olarak açık erişime sunulmaktadır. 2019 yılında Ressam ve çocuk kitabı yazarı Can Göknil'in 'Ressam Masalı' isimli kitabından üç aşamalı kitap okuma ve perküsyon atölyesi gerçekleştirilmiştir. 16. İstanbul Bienali kapsamında 'Katla ve Bas: Hikayeni Yaz!' başlıklı atölye çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Sanatçı Zush'un eserleri incelendikten sonra desen çalışması yapıp yorumlanarak kısa hikayeler yazılmıştır. 7-12 yaş için Fantastik Kısa Öykü Atölyesinde ise sergideki eserler ile edebiyat arasında bağ kurularak yazılan kısa öyküler için kitap kapakları tasarlanmıştır.³³

2.1.3 Rezan Has Müzesi, Çocuk Eğitim Programı, İstanbul

Rezan Has Müzesi İstanbul'un Haliç kıyısındaki Cibali Tütün ve Sigara Fabrikasından dönüştürülen Kadir Has Üniversitesi'nin bünyesinde 2007 Mayıs ayında ziyaretçiye açılmıştır. Müzenin koleksiyonunda 'Urartu Dönemi Takı Koleksiyonu', arkeolojik eser koleksiyonu, Cibali Tütün Fabrikası'na ait belge ve objeler ile tarihi yapılar bulunmaktadır. Yayınlarında çocuk kitapları, etkinlik kitapları ve sergi katalogları bulunmaktadır.

Rezan Has Müzesi'nin çocuk eğitim programında güncel sanal sergisiyle bağlantılı çeşitli etkinlikler bulunmaktadır. Bunlar; 'Kelime Oyunu', 'Zaman Kapsülü', 'Mühür Atölyesi', 'Harf Piramidi', 'Aklımdaki Öyküler', 'Maskelerim Anlatıyor', 'Taşlardan Öyküler', 'Konuşan Heykeller', 'Dostlarımıza Masallar', 'Şekil Avcısı Atölyesi' ve 'Duvarımda Resimler Atölyesi'dir. Bu etkinliklerde öncelikle sanal sergiler gezilir ve etkinlik sırasında yaşamla ilişkilendirmeye yönelik sorular öğrencilere sorulur. Sanal sergi sonrası değerlendirme soruları ile sergi deneyimi pekiştirilmek istenir. Ek olarak aileye ve öğretmenlere öneriler ile kolaylaştırıcı videolar müzenin internet sitesinde bulunmaktadır.

'Eğlenceli Etkinlikler' bölümünde 'Urartu Boyama Kitabı' erişime açıktır. Ayrıca 'Olimposlular' ve 'Hafıza Kartları' isimli etkinlikler bulunmaktadır. 7-9 yaş

³³Pera Müzesi, (Çevrim içi) <https://www.peramuzesi.org.tr/Atolye/Fantastik-Kisa-Oyku-Atolyesi/877>, 26 Aralık 2020.

çocuklar için hazırlanan ebeveyn-çocuk çevrim içi atölyeleri düzenlenmektedir. ‘Neolitik Çağı Aydınlatıyorum’, ‘Benim Müzem’, ‘Hikayem ve Ben’, ‘Bizim Kuklamız’, ‘Küçük Arkeologlar Atölyesi’, ‘Evvel Zaman İçinde Boncuk Atölyesi’, ‘Geçmişe Mektubum Var Atölyesi’, ‘Restorasyon Atölyesi’, ‘Antik Takı Tasarımı Atölyesi’ bunlardan bazılarıdır.

Resim 5: Rezan Has Müzesi sergi salonundan bir görüntü, Kaynak: <https://www.rhm.org.tr/hakkinda/>, 7 Mayıs 2021.

Müze yayınları arasında Sibel Sonmaz’ın kaleme aldığı ‘Evvel Zaman İçinde Hasankeyf’, ‘Evvel Zaman İçinde Haliç’ ve ‘Evvel Zaman İçinde Boncuk’ adlı üç kitaplık çocuk serisi bulunmaktadır.³⁴ ‘Evvel Zaman İçinde Hasankeyf’ 2010 yılı mayıs ayında yayımlanmıştır. Hasankeyf’in tarihi çocuklara anlatmak için hazırlanmıştır. ‘Evvel Zaman İçinde Haliç’ kitabı 2008 yılı ekim ayında yayımlanmıştır. İstanbul’un Haliç bölgesi ve tarihi çocuklara anlatılmaktadır. ‘Evvel

³⁴ Rezan Has Müzesi, (Çevrim içi) <https://www.rhm.org.tr/category/yayinlar/cocuk-kitaplari/>, 26 Aralık 2020.

Zaman İçinde Boncuk' kitabı 2008 yılı ocak ayında yayımlanmıştır. Boncuğun tarihi, gelişimi ve kullanım alanları anlatılmaktadır.

2.1.4 Sadberk Hanım Müzesi, 'Haydi Müzeye' Projesi, İstanbul

Vehbi Koç Vakfı Sadberk Hanım Müzesi İstanbul, Sarıyer-Büyükdere'de Azaryan Yalısı olarak adlandırılan binada 14 Ekim 1980 yılında ziyaretçiye açılmıştır ve ülkemizin ilk özel müzesidir. Koleksiyonları arasında Anadolu uygarlıklarından arkeolojik eserler, Türk-İslam eserleri, İznik çini ve seramik koleksiyonu, geleneksel kadın kıyafetleri koleksiyonu ve hat eserler koleksiyonu bulunmaktadır.

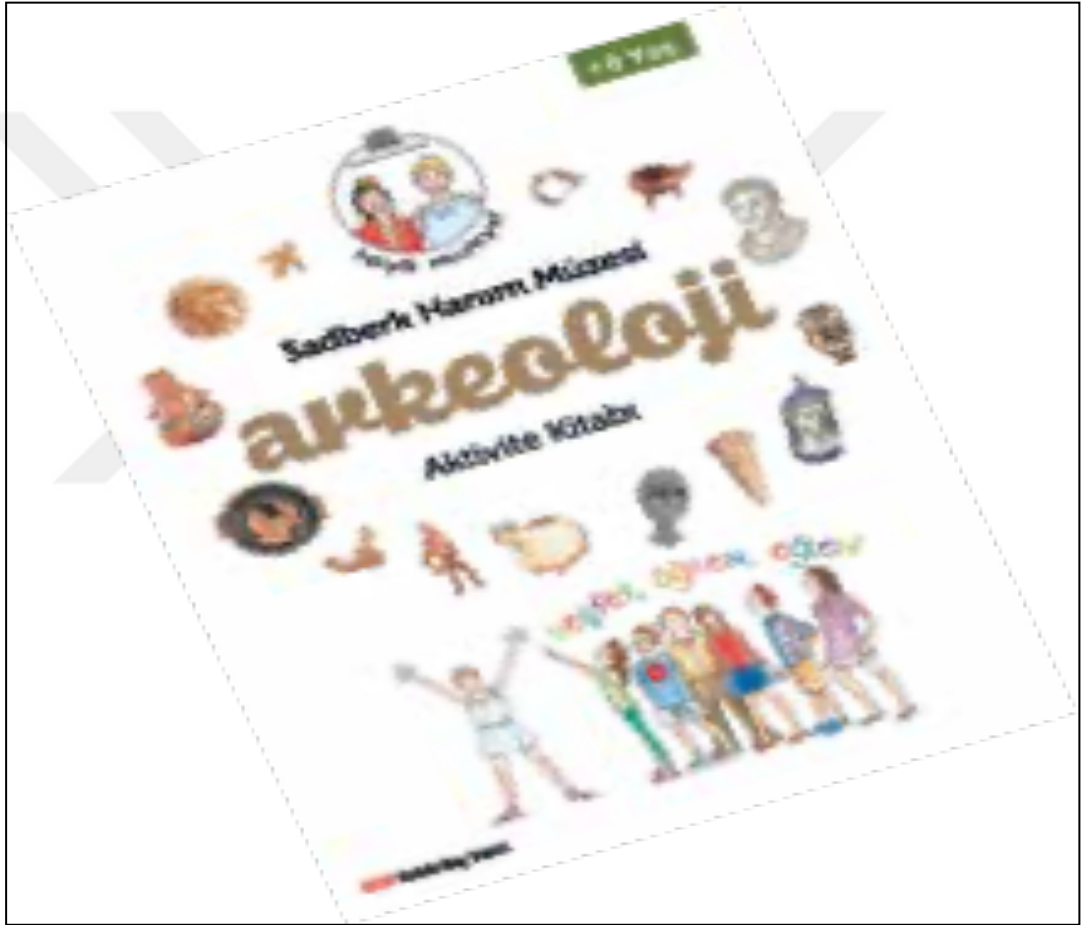

Resim 6: Sadberk Hanım Müzesi dış bina görüntüsü, Kaynak: <https://www.hurriyet.com.tr/seyahat/turkiyenin-ilk-ozel-muzesi-sadberk-hanim-muzesi-41617663>, 7 Mayıs 2021.

Müzenin 'Eğitim ve Aktiviteler' bölümünde bulunan 'Haydi Müzeye! Keşfet, Öğren, Eğlen' adlı projede çocukların kültür-sanat bilincini geliştirmek amacıyla müze sergileri üzerinden tasarlanan atölyeler yapılmaktadır. Okul gruplarına yönelik eğitim programları ile dezavantajlı bireylere yönelik atölyeler yer almaktadır.

Etkinlik kitaplarının yanı sıra Türkçe ve İngilizce hazırlanmış iPad uygulamasında tarih, arkeoloji ve sanat tarihi bilgileri kullanılarak oluşturulmuş yapboz, boyama, labirent, bilmece, eşleştirme ve noktaları birleştirme gibi çok sayıda oyun ve hikâye bulunmaktadır.³⁵

Vehbi Koç Vakfı Sadberk Hanım Müzesi tarafından ilköğretim öğretmenleri için üç ayrı kitaptan oluşan bir eğitim paketi hazırlanmıştır. Bu kitaplar arkeoloji ve sanat tarihi aktivite kitapları ile öğretmen kitapçığından oluşmaktadır.

Resim 7: Sadberk Hanım Müzesi, Öğretmen Kitaplarından, Kaynak: <https://www.sadberkhanimmuzesi.org.tr/media/file/?id=1466>, 27 Aralık 2020.

2.1.5 Ege Üniversitesi, Çocuk Kitapları Ressamları Müzesi, İzmir

İzmir, Bornova'da bulunan Ege Üniversitesi'nde 12 Aralık 2012'de açılan Kâğıt ve Kitap Sanatları Müzesi'ne ek olarak restorasyonu tamamlanan olan Bornova Levanten köşkünde çocuk kitapları illüstratörlerinin orijinal eserlerini sergileyerek

³⁵ Sadberk Hanım Müzesi, (Çevrim içi) <https://www.sadberkhanimmuzesi.org.tr/tr/haydi-muzeye-kesfet-ogren-eglen>, 26 Aralık 2020.

illüstrasyon sanatını ve çocuk edebiyatını destekleyen ‘Çocuk Kitapları Ressamları Müzesi’ projesi 22 Nisan 2016 yılında ziyaretçilere açılmıştır.

Müzenin ‘Çocuk Dünyasının Ressamları ve Kitapları’ bölümünde üç boyutlu çocuk kitapları ile yazar Can Göknil’in çocuk kitapları ve 26 farklı sanatçının çalışmaları bulunmaktadır. Müzede ayrıca dünyanın en küçük kitabı ile en hafif kâğıdı sergilenmektedir.³⁶ Üniversite müzelerinin hem akademik hayatta hem de toplumdaki bireylerin yaşantısında yarattığı farkındalıklar ve sahip oldukları kültürel değerler ile çağdaş eğitim kurumu olma bağlamında prestijlerini arttırmaktadırlar.³⁷

Resim 8: Çocuk Kitapları Ressamları Müzesi'nin dıştan görünüşü, Kaynak: <https://www.edebiyathaber.net/cocuk-kitaplari-ressamlari-bir-muzede-bulusuyor/>, 7 Mayıs 2021.

³⁶ Ege Ajans, “Ege Üniversitesi’nde ‘Yaşayan Müze’ Etkinliği”, 1 Ağustos 2019, (Çevrim içi) <https://egeajans.ege.edu.tr/?p=9824>, 27 Aralık 2020.

³⁷ Ekin Boztaş, “Ege Üniversitesi Kâğıt ve Kitap Sanatları Müzesi Örneğinde Sanat Eğitimi Etkinlikleri Önerisi”, *İdil Dergisi*, C.7, No:41, s.94, 2018.

2.1.6 Oyuncak Müzesi Eğitim Kitapları, ÇOKAUM, Ankara

Ankara Üniversitesi Oyuncak Müzesi, Prof. Dr. Bekir Onur tarafından 23 Nisan 1990 yılında Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Cebeci yerleşkesinde ziyarete açılmıştır. Türkiye'nin ilk oyuncak müzesidir. Müze aynı zamanda eğitim ve araştırma merkezi olarak hizmet vermektedir. Müzenin amacı unutulmaya yüz tutan oyuncakları korumak, oyuncaklar aracılığıyla sanayi, eğitim, kültür tarihini araştırmak ve bu konularda eğitim vermektir.³⁸ 3000'e yakın oyuncak içeren müze koleksiyonunda geleneksel oyuncaklar, antik oyuncakların replikaları, fabrikasyon oyuncaklar ve yabancı oyuncaklar bulunmaktadır. Ankara Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinatörlüğü (BAP) tarafından “Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Oyuncak Müzesi Eğitim Paketlerinin Oluşturulması: Okul Öncesi, İlkokul 1-4, İlkokul 5.-8. Sınıflar” isimli proje kapsamında müze koleksiyonunda yer alan oyuncakların Türkiye haritası üzerindeki dağılımını gösteren bir oyuncak haritası hazırlanmıştır.

³⁸ Emine, Arslan Kılıçoğlu, v.d., “Dünya Ülkelerinde ve Türkiye’de Çocuk Müzelerine Bir Bakış”, **Çocuk ve Gelişim Dergisi**, C.2, No:3, 2019, s.59.

Resim 9: Ankara Üniversitesi Oyuncak Müzesi Envanteri Türkiye Oyuncak Haritası, Kaynak:
<http://cokaum.ankara.edu.tr/2020/07/28/oyuncak-muzesi-oyuncak-haritasi/#post/0>, 8 Mayıs 2021.

Ankara Üniversitesi ÇOKAUM yayınlarında çocuk kültürüne dair kitaplar, makaleler ve Oyuncak Müzesi Eğitim Kitapları (okul öncesi-ilkokul-ortaokul) listeleri yer almaktadır. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Oyuncak Müzesi'nin etkinlik kitaplarında müze eğitimi, müze eğitiminde kullanılan yöntem ve teknikler, müze hakkında bilgiler, oyuncak tarihi, oyun, temalar, etkinlikler, yapboz, boyama, maket, Oyuncak Müzesi Envanteri Türkiye Haritası başlıklarında çağdaş müzecilik yaklaşımları eğitim kitabı içinde işlenmiştir.³⁹

Hafta içi randevulu okul gruplarıyla Müze Eğitimi Etkinlikleri düzenlenmektedir. Drama çalışmaları, arabul çalışmaları, tema bul ve farklı olanı bul çalışmaları, artık malzemeden oyuncak yapımı, müze afişi ve logosu tasarlama atölyeleri gerçekleştirilmektedir.⁴⁰

³⁹ÇOKAUM, (Çevrim içi) <http://cokaum.ankara.edu.tr/yayinlar/>, 27 Aralık 2020.

⁴⁰ ÇOKAUM, a.e.

2.2 Çocuk Kitabından Müzeye

Ülkemizde sayısı az da olsa çocuk edebiyatını konu alan çocuklar için müzeler bulunmaktadır. Koleksiyoner ve vakıf destekleriyle kurulan çocuk kitabı müzelerine örnek ise Küçük Prens Kitap Müzesi ile Cin Ali Müzesidir.

2.2.1 Küçük Prens Kitap Müzesi, Eskişehir

2020 yılında Eskişehir, Tepebaşı'nda bulunan Eskişehir Anadolu Lisesi bünyesinde açılmıştır. “Küçük Prens” Fransız yazar ve pilot Antoine de Saint-Exupery tarafından 1943 yılında ABD’de yazılmıştır. Kitap Türkiye’de ilk kez 1955 yılında yayımlanmıştır.

Müze koleksiyonunda 433 dil ve lehçede yayımlanan ve ayrıca Türkçe yayımlanan 600 kitapla toplam 2000 adet “Küçük Prens” kitabı bulunmaktadır. Müzede dünyanın en küçük “Küçük Prens” kitabı, Braille alfabesiyle yazılanı, Göktürkçe, Mayaca, hiyeroglifle yazılmış olanı gibi çok çeşitli kitap sergilenmektedir. “Küçük Prens’in Dil Yolculuğu 1943-2020” ve “Küçük Prens’in Türkçe Serüveni 1953-2020” isimli sergi zaman tüneli olarak hazırlanmıştır.⁴¹ Koleksiyoner kurucularından Ali Lidar verdiği bir röportajda müzenin hedefi ve vizyonuna dair şunları demiştir:

“Çocuklara bu kadar fazla dilin dünyanın pek çok yerinde konuşulduğunu anlatmak lazım. Bu, çocuklardaki kardeşlik bilincini de geliştirecek. Dünyanın zannedildiği kadar büyük olmadığını gösterecektir. Farklı coğrafyalarda, farklı diller konuşan insanlar barış içinde yaşayabilir. Bu kütüphane bunun canlı bir kanıtıdır. Küçük Prens'te güzel hikayeleri olan, insanlara evrensel mesajlar veren bir çocuğun öyküsü anlatılıyor. Bütün ülkelerin kitapları burada yan yana.”⁴²

Küçük Prens Kitap Müzesi kolektif koleksiyon oluşumu ve kitaptan müzeye dönüşüm süreciyle nadir müzelerimizdendir. Müzeye giriş ücretsizdir.

⁴¹ Küçük Prens Müzesi, (Çevrim içi) <https://www.kucukprensmuzesi.com/hakkimizda/#>, 29 Aralık 2020.

⁴² Deniz Açık, “Batı edebiyatının sevilen eseri ‘Küçük Prens’ için Eskişehir’de müze oluşturuldu”, 5 Temmuz 2020, (Çevrim içi) <https://www.aa.com.tr/tr/kultur-sanat/bati-edebiyatinin-sevilen-eseri-kucuk-prens-icin-eskisehirde-muze-olusturuldu/1900180>, 29 Aralık 2020.

Resim 10: Küçük Prens Kitap Müzesi, Emel Altay, 13 Kasım 2019, Kaynak: <https://www.aa.com.tr/tr/kultur-sanat/bati-edebiyatinin-sevilen-eseri-kucuk-prens-icin-eskisehirde-muze-olusturuldu/1900180>, 29 Aralık 2020.

2.2.2 Cin Ali Müzesi, Ankara

Cin Ali Müzesi 2019 yılında Cin Ali Eğitim ve Kültür Vakfı tarafından Ankara, Kavaklıdere’de ziyaretçilere açılmıştır. 1968 yılından günümüze çocuklara kolayca okumayı öğretmek ve sevdirmek için hazırlanan hikâye kitaplarının çizgi kahramanı Cin Ali’dir.⁴³ Çizimleri Selçuk Seğmen tarafından yapılmıştır. Seri, alfabeden cümlelere doğru basamaklı bir yapıdadır.

11 bölümden oluşan müzede okuma-yazma öğreniminde kullanılan çizgi-hikâye Cin Ali kitaplarının en eski basımlarından örnekleri, Braille alfabesiyle yazılmış olanı, yaratıcısı Rasim Kaygusuz’a ve hayatına ait eşyaları ve eğitimde kullandığı oyuncakları yer almaktadır. Sınıfın canlandırıldığı müze alanında ilkokul önlükleri kostümleriyle ziyaretçiler oyuna davet edilmektedir. Cin Ali’ye mektup

⁴³ Cin Ali Müzesi, (Çevrim içi) <http://www.cinali.com.tr/9>, 30 Aralık 2020.

yazan çocuklar müzedeki posta kutusuna mektuplarını bırakabilmektedirler. Müzede çocuk kütüphanesi ve çocuk edebiyatı araştırma kütüphanesi de bulunmaktadır.

Çocuklar için ücretsiz çevrim içi müze turu etkinlikleri düzenlenmektedir. Yaş gruplarına göre etkinlikler, seminer, film gösterimi ve müze buluşmaları ile müze topluma ulaşmaktadır. 2019 yılında “Cin Ali Çocuk Şarkıları Yarışması” düzenlenmiştir. Görme engelli çocuklar için hazırlanan “Cin Ali Altı Nokta” adlı proje 2019-2020 yıllarında gerçekleştirilmiştir. Proje için Cin Ali Hikâye Kitapları seslendirilmiş, Cin Ali Okuma Fişleri ve Oyun Kartları Braille alfabesiyle hazırlanmıştır.

Resim 11: Cin Ali Müzesi 1-A Sınıfı, Kaynak: Merve Yavuzdemir, 12 Temmuz 2020, <https://www.kutupanne.com/2020/07/cin-ali-muzesi-ve-kutuphanesi/>, 30 Aralık 2020.

2.3 Müzeleri Konu Alan Türkçe Çocuk Kitapları

Müzeleri konu alan çocuk kitapları erken yaşlarda müzecilik ve kültürel miras bilincinin gelişimine katkı sağlayan araçlardır. Çocuklar için müzeleri tanıtan etkinlik kitapları mevcut olsa da çocuk edebiyatı anlamında az sayıdadır. Bu eksiği kapatmak

için diğer dillerden çeviri kitaplar yayımlanmaktadır. Ülkemizde çocuk kitapları yazar merkezli değil, yayın evi merkezli olduğundan yayıncılar proje geliştirip yazarlara ısmarlayarak yayın yelpazelerini genişletmektedirler.⁴⁴

Müze koleksiyonları anlattıkları öykü, taşıdıkları bilgi ve yarattığı farklı düşünceler nedeniyle yaratıcı düşünmeyi geliştirir ve değişik deneyimler için zengin bir kaynak oluştururlar.⁴⁵ Dolayısıyla müzeler çocuk edebiyatı için yaratıcı mekanlardır. Bu bölümde çeviri kitaplar dışında Türk yazar ve çizerlerin müze temalı/konulu kitapları sıralanmıştır:

- Servet Yanardağ'ın **“Gizemli Dünya Müzesi”** kitabı 2020 yılında Doğan Egmont Yayıncılık tarafından yayımlandı. Kitapta beş arkadaşın sınıfça Dünya Müzesi'ne ziyaretleri sırasında yaşadıkları maceralı ve gizemli konular ele alınıyor.
- Gülay Sert'in kaleme aldığı kültürel mirası ve korunmasını hedefleyen kitaplarından biri 7-16 yaş grubu için **“Keşfedin Anadolu Uygarlıkları”** adıyla 2015 yılında Türkiye İş Bankası yayınlarından yayımlanmıştır. Kitap Anadolu topraklarındaki kültürel emanetlerin korunması temalıdır. Aynı yazarın aynı yayınevinden **“Zeynep ile Adım Adım Türkiye- İstanbul Çıkartmalı Giysileriyle”** adıyla 2020 yılında yayımladığı kitabı ise çocukların İstanbul'u keşfetmeleri için yazılmıştır.

⁴⁴ Melike Gündüz, “Türkiye’de Kim Neden Çocuk Kitabı Yayımlar?”, **Ayraç Aylık Kitap Tahlili ve Eleştiri Dergisi**, No:40, Şubat 2013, s.53.

⁴⁵ Alan R. Gartenhaus, çev.Ruhiser Mergenci, Bekir Onur, **Yaratıcı Düşünme ve Müzeler**, Ankara Üniversitesi ÇOKAUM Yayınları, No:7, Ankara, 2000, s. 12.

Resim 12: "Keşfedin Anadolu Uygarlıkları" kitap kapağı, Kaynak: <https://www.iskulttur.com.tr/kesfedin-anadolu-uygarliklari.aspx>, 8 Mayıs 2021.

- İlk baskısı Bulut Yayınlarından ikinci baskısı Derlem Yayınlarından çıkan oyunlu kültürel miras kitabı “**Konya’da İz Peşinde**” İdil Bilgin’in Müze Çalışmaları lisansüstü tez çalışmalarının bir ürünüdür. 9-11 yaş grubuna konservasyon temalı aktiviteler içermektedir. Disiplinler arası ve nesne odaklı oyunlaştırma tekniği kullanılarak okuyucu nokta birleştirmekte, şifreli harfler çözmekte, keşif yapmakta, mıknaşlı alanlarda yapbozlar yapmakta ve gizli cevaplara ulaşmak için yüzeyler kazımaktadır ayrıca mobil oyun ile kitap desteklenmektedir.⁴⁶ Bilgin, “Duygu Odaklı Kültürel Miras Eğitimi”

⁴⁶ Türkiye Özel Okullar Derneği, 23 Ekim 2019, (Çevrim içi) <https://www.tozok.org.tr/Page/Tr/Icerik/Duyurular/odullu-ve-oyunlu-kulturel-miras-kitabi-ikinci-baski-duyurusu/498>, 30 Aralık 2020.

metodolojisini kullanarak ikinci kitabı “**Mardin’de İz Peşinde**” üzerinde çalışmaktadır.⁴⁷

- 2018 yılında Çınar Yayınları’ndan çıkan müze eğitimcisi Hüsne Rhea Çiğdem tarafından kaleme alınan “**Müzedde Canavar Yokmuş**” çocuklara modern sanat müzesini ve sanat terimlerini tanıtmaktadır.
- Pena Yayınlarından 2018’de Türk ve yabancı yazar ve çizerlerle birlikte hazırlanıp “**Minik Dostlarımız Serisi Müzedde Bir Gün**” adıyla yayımlanan kitap okul öncesi içindir.
- Şiir Çocuk Yayınları tarafından okul öncesi için kültürel miraslara sahip çıkma değerler eğitimi kapsamında “**Anaokulu Kültür Müzesi**” hikâye kitabı hazırlanmıştır.
- 2017 yılında Nesil Çocuk Yayınlarından İrfan Gürkan Çelebi’nin yazdığı “**Müzedde Hırsız Avı- Efsane Tayfa 3**” kitabında telefonların sergilendiği bir müzedde yaşanan maceralar anlatılmaktadır.
- Fatma Işık’ın yazdığı 2012 yılında Timaş Yayınlarından çıkan “**Gezgin Kedi Mırnav Müzedde**” *Gezgin Kedi* serisinin müze temalı kitabıdır.
- **İstanbul Arkeoloji Müzeleri Aktivite Kitabı**, Akademi Çocuk tarafından hazırlanmıştır. 3-7 yaş içindir.

⁴⁷ A.e., 30 Aralık 2020.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YURTDIŞINDAKİ ÇOCUK MÜZELERİ YAYINLARI

Bu bölümde yurtdışındaki çocuk müzelerinin yayınları ve programlarından örnekler ele alınmış, çocuk edebiyatından müzeye dönüşen kitaplar/yazarlar ile ülkelere göre müzeyi konu alan çocuk kitapları araştırılmıştır.

3.1 Çocuk Müzesi Yayınları ve Programlarından Örnekler

Yurtdışında özellikle gelişmiş ülkelerde çocuk müzelerinin yayınları, müze eğitimi ve çocuk odaklı sergilerle şekillenmektedir. Sanatı, kültürü ve müzeyi topluma tanıtan yayınlar hazırlanırken çocuklar kadar aileleri de kapsayıcı bir yaklaşım izlenmiştir. Okul öncesi yaş grubu için resimli kitaplar ve ilköğretim yaş grubu için çocuk edebiyatı kitapları müze eğitiminde sıkça kullanılmakta ve kimi müzenin üç boyutlu, dokunulabilir sergi koleksiyonunu oluşturmaktadır. Bu bölümde yurtdışındaki çocuk müzelerinin yayınları ve programları araştırılmıştır.

3.1.1 Eric Carle Resimli Kitaplar Sanatı Müzesi, ABD

Eric Carle Resimli Kitaplar Sanatı Müzesi ABD'nin Massachusetts eyaleti, Amherst şehrinde, Eric Carle ve eşi Barbara tarafından 22 Kasım 2002 yılında ziyarete açılmıştır. Çiftin Japonya ziyaretleri sırasında gezdikleri resimli çocuk kitabı müzeleri ABD'de benzer bir müze açma fikrini doğurmuştur. Eric Carle (1929-) ünlü çocuk kitabı yazarı ve illüstratörüdür. 70'ten fazla kitabı resimlendirmiş ve 145 milyondan fazla kitabı satılmıştır.

Resimli kitaplar aracılığıyla okumayı ve sanat sevgisini aşılamaı amaçlayan, dünyanın dört bir yanından resimli kitap illüstrasyonları ve resimli kitapları toplayan, koruyan, sergileyen ve bunları kutlayarak eğitim programları düzenleyen bir müzedir.⁴⁸ Müzede 8,500 kalıcı sergi illüstrasyonlarıyla birlikte 12,000 obje, üç sanat galerisi, bir sanat stüdyosu, bir tiyatro, resimli kitap ve akademik kütüphaneler ve aileler, akademisyenler, eğitimciler, okul çağı çocukları için eğitim programları bulunmaktadır. Müzenin açılış tarihinden günümüze dek 60,000'i okul çocukları olmak üzere 800,000 ziyaretçisi olmuş; müzede 100'den fazla sergi ve 250'den fazla atölye düzenlenmiştir.⁴⁹

⁴⁸ Eric Carle Museum (Çevrim içi), <https://www.carlemuseum.org/content/mission>, 3 Ocak 2021.

⁴⁹ Eric Carle Museum (Çevrim içi), <https://www.carlemuseum.org/content/history>, 3 Ocak 2021.

Resim 13: Eric Carle Müzesi dış bina görüntüsü, Kaynak: <https://www.carlemuseum.org/content/hours-admission>, 8 Mayıs 2021.

Müzenin doğu, batı ve merkez galerilerinde sürekli sergiler düzenlenmektedir. Okuma kütüphanesinde sergilenen kitapların listesi oluşturulmuştur ve çevrim içi sergileri bulunmaktadır. Gezici sergileri kiralanabilmektedir. Müzenin kalıcı koleksiyonu dijitalleşme sürecindedir.

Sergilerinden esinlenilerek tasarlanmış “Sanat Stüdyosunda” günlük sanat projeleri, “Hikâye Zamanı” programında etkileşimli kitap okuma etkinlikleri ve film gösterimleri düzenlenmektedir.

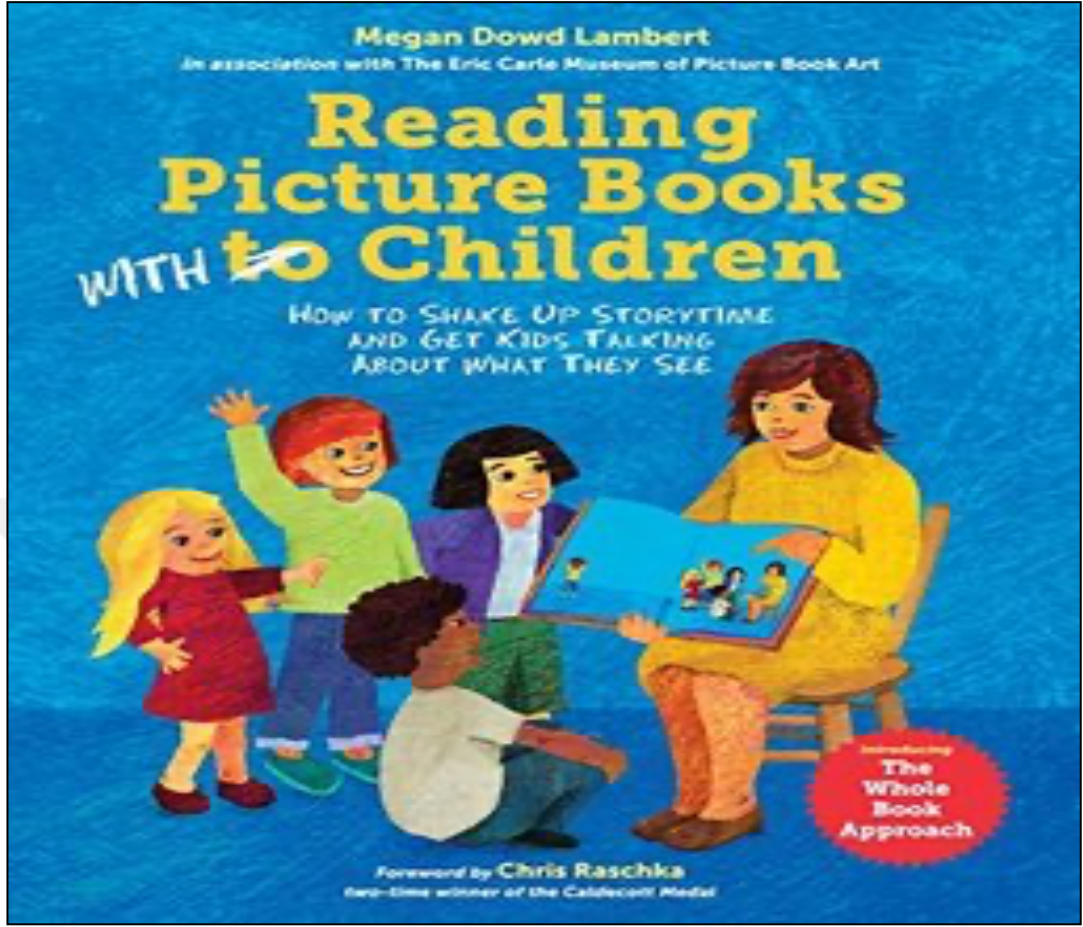
Eğitim bölümünde resimli kitaplar aracılığıyla sanat ve okuma sevgisini aşılamak için çeşitli tekniklere başvurulmaktadır. Görsel Düşünme Stratejileri (GDS) ve Reggio Emilia eğitim modeli ağırlıklı olarak kullanılmaktadır. GDS, kolaylaştırılmış sanatsal tartışmalarla başlatılan ve hem öğretmenler hem de öğrenciler

üzerinde görsel düşünme ve anlamlandırma süreçleri üzerinde olumlu etki yaratacak şekilde oluşturulmuş bir yöntemdir.⁵⁰

Müzedede daha önce çalışmış olan müze eğitimcisi Megan Dowd Lambert hikâye zamanı programlarında resimli kitaplarla çocukların etkileşimini artırmak için ‘Bütünsel Kitap Yaklaşımı’⁵¹’nı geliştirmiştir. Bu yaklaşımla çocuklar pasif dinleyiciler olmak yerine sorular sorar, düşünür, görsel ve sözel okur yazarlığı gelişirken hikâyeye dahil olur. Adı “Çocuklarla Resimli Kitap Okumak” anlamına gelen kitap Lambert tarafından yazılmış ve müze mağazasında satışıdır. Kütüphanesinde kitapla ilgili aktiviteler yer almaktadır.

Müzenin “Sanat Stüdyosu” İtalyan eğitimci Reggio Emilia’nın erken öğrenme modelinden esinlenerek tasarlanmıştır. İtalya, Pistoia şehrindeki eğitim merkezine okul turları düzenlenmekte ve kaynak paylaşımı ile eğitim bölümü desteklenmektedir. Yıl boyunca müze eğitimcileri okul, kütüphane, anaokulu ve aile merkezlerine programlar sunmaktadırlar. 2021 yılında programlar çevrim içi olarak düzenlenmektedir.

⁵⁰ Şeyda Eraslan Taşpınar, “Teori ve Uygulamada Görsel Düşünme Stratejileri”, **Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, No:21, Eylül 2017, s. 1172.

Resim 14: 'Reading Picture Books With Children' Ön Kapağı. Kaynak: <https://shop.carlemuseum.org/reading-picture-books-children-be-autographed-423>, 3 Ocak 2021.

3.1.2 Çocuk Kitabı Müzesi, Hollanda

Hollanda, Den Haag'da bulunan edebiyat müzelerinden biri olan Çocuk Kitabı Müzesi 1994 yılında ziyarete açılmıştır. Hollanda edebiyat mirasını aktarma hedefiyle çocukların keşfetmelerini, deneyimlemelerini ve hikayeler yaratarak zaman geçirebilmelerini amaçlar. Çocuk kitaplarından sayfaların canlandığı müzede Hollandalı yazarların fotoğraf, mektup, illüstrasyon vb. gibi dosya ve kişisel objeleri de sergilenmektedir. Müze, edebiyat vakıfları tarafından desteklenmektedir.

Resim 15: Çocuk Kitapları Müzesi dış bina görüntüsü, Kaynak:
<https://www.dutchmuseums.com/museumdetails.php?nr=639>, 9 Mayıs 2021.

Farklı yaş gruplarına göre hazırlanmış sergilerinde yeni medya araçları kullanılmaktadır. “Çocuk Kitabı Elçisi” programıyla kitap farkındalığı yaratmak ve çocukların kitap okuması ile onlara kitap okunmasının çocukların hayatlarında yarattığı farklılık vurgulanmak istenmiştir.⁵¹ 0-6 yaş grubu için hazırlanan “Ben Kurbağa” sergisinde sevilen çocuk kitaplarından hikayeler canlandırılmaktadır. 2-6 yaş arası çocuklar için hazırlanan “Hayvanlarla Alfabe” sergisinde sevilen çocuk kitaplarından karakterler tanıtılmaktadır. 2010 yılında başlayan 7 yaş ve üzeri çocuklar için hazırlanan kalıcı sergi “Papiria” oyun odaklıdır. Sergi sonunda çocuklardan kendi hikayelerini yazmaları istenmektedir. Sergi alanındaki 40,000 kitaptan örülme duvar geri dönüşüm tasarımıdır. Sergide okumayı ve yazmayı teşvik edici alanlar yaratılmıştır.

⁵¹ Hollanda Çocuk Kitabı Müzesi (Çevrim içi),
<https://www.childrensbookmuseum.com/discover/tentoonstelling/20010/looking-for-ambassadors>, 4 Ocak 2021.

Resim 16: “Papiria” sergi alanından bir görüntü, Kaynak: <https://inhabitat.com/platvorms-papiria-upcycled-book-wall-encourages-kids-to-read-and-write/platvorm-papiria-childrens-book-museum1/>, 9 Mayıs 2021.

Müzenin eğitim bölümünde çocuk edebiyatının eğlenceli bir şekilde çocuklara tanıtılması hedeflenmektedir. Eğitim programlarında yaş gruplarına göre duyguları tanıtmak, mektup yazmak, alfabeyi öğretmek gibi etkileşimli programlar bulunmaktadır.

3.1.3 Boston Çocuk Müzesi, ABD

Boston Çocuk Müzesi (BCM) ABD’nin Massachusetts eyaleti Boston şehrinde 1913 yılında bir grup öğretmen tarafından kurulan dünyanın en eski ikinci çocuk müzesidir. Müzenin sergi ve programlarında dokunarak öğrenme metodu kullanılarak çocukların içindeki yaratıcılığın ve merakın artması hedeflenmektedir. Sergileri bilim, kültür, çevre farkındalığı, sağlıklı yaşam ve sanat konularına odaklanmaktadır. Dünyada koleksiyon içeren nadir çocuk müzelerinden biridir. Müzenin koleksiyonları; Amerikan, Doğa Tarihi, Küresel Kültür, Amerika Yerlisi, Bebekler ve Oyuncak Evler ile Japon eserler koleksiyonu olmak üzere 50,000’den fazla parçaya sahiptir. BCM’nin

sergi ve programlarında her nesnenin bir hikayesi olduğu düşüncesiyle nesnelerle eğitim tekniğı kullanılmaktadır.

BCM ayrıca müze danışmanlık servisi, gezici sergiler, müze personeli eğitim müfredatı ve müze çalışanlarına sergi kitleri hizmetleri vermektedir. Müzenin internet sitesinde erişime açık ücretsiz “Tamircilik Kiti: Eğitim Rehberi” kitabı bulunmaktadır.

Resim 17: Boston Çocuk Müzesi dış bina görüntüsü, Kaynak: <https://bostonchildrensmuseum.org/about>, 9 Mayıs 2021.

Müzenin 100 senelik tarihinde dünyanın ilk dokunulabilir sergisi (İçeride Ne var, 1960’lar), dünyanın ilk okul öncesi çocuklar için tasarlanmış sergisi (OyunAlanı, 1970’ler) düzenlenmiş, pek çok bilim sergisine öncülük edilmiş, farklı dünya kültürleri hakkında çığır açan sergiler (Çocuk Köprüsü ve Tokyo Gençliği, 1990’lar) açılmıştır.⁵²

⁵² Boston Çocuk Müzesi, (Çevrim içi) <https://bostonchildrensmuseum.org/exhibits-programs>, 9 Ocak 2021.

1979 yılında bünyesine kattığı “Uzay-Oyun” Bilim Merkeziyle çocuk müzelerinde bilim ve teknolojinin çocukların araştırma ve deneyimlerine katkı sağlamak amacıyla bilim sergileri düzenlenmektedir.⁵³

Bernie Zubrowski’nin kaleme aldığı Müze Etkinlik Kitapları Serisinde çocuklara bilimi sevdirmek ve tanıtmak amaçlanmıştır. 16 serilik kitaplar basit materyallerle çocukların bilimsel keşifler yapmaları için dokun-yap öğrenme aktiviteleriyle tasarlanmıştır.⁵⁴

Resim 18: Müze etkinlik kitaplarından bir örnek, Kaynak: Amazon.com, 30 Ocak 2021.

3.1.4 Findlay Üniversitesi Mazza Müzesi, ABD

1982 yılında ABD’nin Ohio eyaleti Findlay şehrinde kurulan Findlay Üniversitesi Mazza Müzesi resimli çocuk kitabı sanatına adanmış bir müzedir. Müze

⁵³ Mehmet Can Kazova, “Çocuk Müzesi ve Bilim Merkezlerindeki İç Mekan Standartları ve Tasarım Yaklaşımları”, **Yüksek Lisans Tezi**, Başkent Üniversitesi İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Anabilim Dalı, Ankara, 2019, s. 14.

⁵⁴ AAAS/Subaru Prize for Excellence in Science Books, (Çevrim içi), <https://www.sbfprize.org/bernie-zubrowski>, 30 Ocak 2021.

eğitim amaçlı atölyeler, araştırma materyalleri, öğretim gereçleri ve hikâye kitleri sunmaktadır. Müze koleksiyonu 17,000 parça eserden oluşsa da sadece %3'lük bir bölümü sergilenmektedir.⁵⁵ Dünyanın en zengin resimli kitap sanatı koleksiyona sahip olan Mazza Müzesi salgın döneminde sosyal medya platformlarında kitap okuma saati etkinliği düzenlemektedir.

Mazza Müzesi'nin gezici sergisi, Promedica Doğa Tarihi Müzesi bünyesinde ikinci katta sergilenmektedir. Sergide hayvan ve hayvanat bahçesi temalı kitap ve sanat eserleri bulunmaktadır. Her ay müzede sergilenen resimli ocuk kitabı sanatçılarını tanıtan ücretsiz, çevrim içi seminerler düzenlenmektedir. Müze internet sitesinde "Aylık Mazza Sanatçısı" başlığında geçmiş videolar paylaşılmaktadır.

Eğitim programları Dr. Jerry J. Mallet Enstitüsü tarafından hazırlanan programlarından bazıları şunlardır: Yetişkinler için Mazza'nın Yaz ve Sonbahar Hafta Sonu Konferansları, Miniklere Masallar, Eğlenceli Pazar, Genç Sanatçı Atölyesi, Mazza ocuk Sanatı Sergisi, Mazza Okul Programı ve Havens Eğitim Kaynağı Merkezi'dir.

⁵⁵ Mazza Müzesi, (evrim içi), <https://www.mazzamuseum.org/collection/>, 30 Ocak 2021.

Resim 19: Findlay Üniversitesi Mazza Müzesi dış bina görüntüsü, Kaynak:
<https://www.mazzamuseum.org/travelmag-lists-mazza-exhibitions-ohio/>, 9 Mayıs 2021.

3.1.5 Louvre Müzesi, Fransa

Fransa, Paris’te bulunan dünyanın en büyük sanat müzesi olan Louvre Müzesi 10 Ağustos 1793 tarihinde ziyaretçiye açılmıştır. Müzede 30 binden fazla tarihi sanat eseri bulunmaktadır. Koleksiyonu toplam yedi bölümden oluşur; resim, heykel, mobilya, tekstil, mücevherat ve elbise, yazı ve kitabeler ve objelerdir.

Resim 20: Louvre Müzesi iç bahçesi ve piramidi, Kaynak: https://tr.wikipedia.org/wiki/Louvre_Müzesi#/media/Dosya:Louvre_Museum_Wikimedia_Commons.jpg, 9 Mayıs 2021.

Louvre Müzesi'nin üç uydu müzesi bulunmaktadır. 2012 yılında Fransa, Lens şehrinde ilki açılmıştır. 8 Kasım 2017 tarihinde Birleşik Arap Emirlikleri, Abu Dabi şehrinde Louvre Abu Dabi Müzesi ve Mart 2018 tarihinde İran, Tahran'da üçüncü uydu müze ziyaretçilere açılmıştır.

Covid-19 salgını boyunca müzenin internet sitesinde sanal gezi turları, artırılmış gerçeklik deneyimi ve dijital ses dosyaları paylaşılmaktadır.

Louvre Müzesi yaş gruplarına göre çocuklarla atölye çalışmaları yapılmaktadır. Uygulamalı çalışmalardan oluşur. Öğrenci grupları için atölye çalışmaları şunlardır:

- 6-8 Yaş Grubu: Bu yaş grubuna kil, hamur gibi malzemeler kullanılarak resim ve heykeller yaptırılıp bu alanlardaki becerileri gözlemlenmektedir.
- 7-10 Yaş Grubu: Bu yaş grubu için drama etkinlikleri düzenlenmektedir. Troya Savaşı gibi destansı bir konu seçilerek çocuklara rol dağıtımı yapılmaktadır. Sonucunda çocuklardan oynadıkları kahramanı resmetmeleri istenmektedir.
- 8-12 Yaş Grubu: Bu yaş grubuna kendi seçtikleri Mısır, Yunan ve Fransız heykellerinin sanatçıları hakkında bilgi verilmektedir. Daha sonra bu gruba yapılan

bahçe çalışmalarında, çocuklara doğa resimleri sanatıyla ilgili bilgi verilmekte ve atölyede kendi hayali bahçelerini resmetmeleri istenmektedir.⁵⁶

Müzenin çocuklar için müze ve sanat konulu pek çok kitabı bulunmaktadır. Müzede macera temalı, sanatçıları, eserleri, eski medeniyetleri ve sanat türlerinin işlendiği kitaplarda çocuk ve müze bağının edebiyat ve sanatla harmanlandığı görülmektedir. 2021 yılında “Barbapapa Louvre Müzesi’nde” adlı çocuk kitabı yayımlanmıştır. Fransızca yayımlanan kitapta sanat ve konservasyon konusu eğlenceli bir şekilde hikayelendirilmiştir. Çocukların hem müzeyi hem de eserleri tanınması hedeflenmiştir. “Benim İlk Louvre Resimli Kitabım” adlı kitap okul öncesi yaş grubu için müzedeki eserler kullanılarak hazırlanmıştır. Louvre Müzesi konulu oyun kitleri müze mağazasında satılmaktadır.

Louvre Çocuk sitesinde müzedeki eserlerin hikayeleri kısa videolar halinde erişime sunulmuştur. Napolyon Bonapart’ın Mısır gezisi, bir pırlantanın müzeye varış serüveni, unutulmuş kadın heykelinin hikayesi, Venüs heykelinin keşfi, Mona Lisa’nın kayboluşu animasyon haline getirilmiştir.⁵⁷ Ayrıca mevsimleri konu alan masallar video formatında paylaşılmaktadır. Galeri bölümünde müzeden eserler tanıtılmaktadır.

3.1.6 Hyundai Çocuk Kitapları ve Sanatları Müzesi, Güney Kore

Güney Kore’nin kitap temalı ilk çocuk müzesi olan Hyundai Çocuk Kitapları ve Sanatları Müzesi (MOKA) Gyeonggi-do bölgesi Seongnam-si şehrinde 2015 yılında ziyaretçiye açılmıştır. Çocukların kendilerini, başkalarını ve hikayelerdeki anlamları ilgi çekici çeşitli deneyimlerle anlamaları için yaratılmış bir mekandır.⁵⁸ Ulusal ve uluslararası 4,500 adet resimli çocuk kitabı bulunmaktadır. Müzenin mimarisi oldukça dikkat çekicidir. Tasarımda “doğa” teması işlenmiştir.

⁵⁶ Ceylan Aydın, “Müzelerin Çağı Yakalamada Değişen Yüzü Olarak Müze Eğitim İlişkisi ve Dolmabahçe Sarayı’nda Uygulama Önerileri”, **Milli Saraylar Kültür-Sanat-Tarih Dergisi**, No:6, İstanbul 2010, s. 163.

⁵⁷ Louvre Kids, (Çevrim içi), <https://louvrekids.louvre.fr/about>, 30 Ocak 2021.

⁵⁸ Hyundai Çocuk Kitapları ve Sanatları Müzesi, (Çevrim içi), <https://www.hmoka.org/en/aboutus/greeting/main.do>, 6 Şubat 2021.

Resim 21: Orman temalı okuma odası, Kaynak:

http://mdesign.designhouse.co.kr/article/article_view/109/74580?per_page=1&sch_txt=, 6 Şubat 2021.

Müzede özel sergiler düzenlenmekte; birbirlerine bağlı eğitici programlar ve atölyeler uygulanmaktadır.

- 2017 yılında *Resimler ve Kitaplar* temalı sergide “Doçent Momo” adında bir robot kış okul tatili boyunca müzede çocuklara rehberlik etmiştir.⁵⁹

⁵⁹ Korea Bizwire, “Learning from the Robot”, 5 Ocak 2017, (Çevrim içi) <http://koreabizwire.com/learning-from-the-robot/73522?fbclid=IwAR2C8GfITfp3mDSHp9h28o-9HdL2swAwlb9HBZlm5QNWonU9nisWq2PsAac>, 10 Mayıs 2021.

Resim 22: “Doçent Momo” adlı robot müzede çocuklara eserleri anlatıyor, **Kaynak:** <http://koreabizwire.com/learning-from-the-robot/73522?fbclid=IwAR2C8GfITfp3mDSHp9h28o-9HdL2swAwlb9HBZlm5QNWonU9nisWq2PsAac>, 10 Mayıs 2021.

- 12 Nisan-24 Haziran 2018 tarihinde çizgi romancı ve illüstratör Barbara Stok’un orijinal eserleri *Kitaplardaki Sanatçılar* sergisine konu olmuştur. Stok’un Vincent Van Gogh’un hayatını ve eserlerini konu alan “Vincent” adlı çizgi romanı uluslararası bir üne kavuşarak Türkçe dahil on beş dile çevrilmiştir.
- 12 Nisan- 24 Haziran 2018 tarihindeki *Kitaplardaki Sanatçılar* sergisine konuk olan bir diğer sanatçı illüstratör Violet Lemay’dır. Lemay’in “100 Pablo Picasso” adlı resmettiği kitap çeşitli dillere çevrilmiştir.
- 14 Kasım 2018- 3 Mart 2019 tarihindeki *Küçük Yurttaşlar* adlı sergide başka ülkelerdeki çocukların ne tür kitaplar okuduğu ve bu kitapların onları hangi düşüncelere götürdüğü konusu işlenmiştir. “Küresel Yurttaşlık Eğitimi” temasıyla seçilmiş kitaplar ve eserler sergilenmiştir.

- 19 Aralık 2019- 8 Mart 2020 tarihindeki *Yayımlanmamış Fikirler* adlı sergide sanatçıların yayımlamadıkları eserler dört temada ele alınmıştır: Özgün Tema, Yazısız Kitaplar, Arkadaşlık ve Kitapların Özü. Hikayeler hazine avı oyunu için temalara gizlenmiştir.

MOKA'nın eğitim çalışmaları, çocuk kitaplarındaki edebi ve sanatsal elementleri temel almaktadır. Sergiyle ilişkili eğitim programlarında temalara ayrılmıştır. MOKA Tema 1 bölümünde; zemin ve duvarların oyuna dahil olduğu dokun-yap aktiviteleri, MOKA Tema 2 bölümünde; kitapları oluşturan yazı ve resme odaklanarak çocukların içindeki ressam ve yazarları ortaya çıkarmaları hedeflenmektedir. MOKA Tema 3 bölümünde; sanatçı bağlantılı atölyeler bulunur.

3.1.7 Chihiro Sanat Müzesi, Japonya

1977 yılında eski adı 'Chihiro Iwasaki Sanat ve Resimli Kitaplar Müzesi' olarak kurulan Tokyo Chihiro Sanat Müzesi, Japon sanatçı ve çocuk kitabı illüstratörü olan Chihiro Iwasaki'nin (1918-1974) eserlerini anmak için Tokyo, Nerima'da açılmıştır. Özellikle çocuk kitapları illüstrasyonları üzerine uzmanlaşmış tek bir sanatçının çalışmalarına adanmış olmasıyla dünyanın bu anlamda birkaç öncü müzesinden biridir.⁶⁰ Müze çocuk sanat merkezi olarak ulusal ve uluslararası çocuk kitapları organizasyonlarıyla kültürel değişimi artırmayı hedeflemektedir. Müzenin Uluslararası Koleksiyonu dünyanın en büyük resimli kitap koleksiyonlarından biridir. Müzenin 3000 kitaplık bir kütüphanesi ve kafesi bulunmaktadır. 1997 baharında Azumino şehrinde uydu müzesi olan Azumino Chihiro Sanat Müzesi ziyaretçilere kapılarını açmıştır.

Müzenin sergileri resimli çocuk kitabı sanatı ve sanatçıların yaptığı ilgili üç boyutlu çalışmalarından oluşmaktadır. Sergilerin yanı sıra eğitsel ve eğlenceli programları arasında atölyeler, ilkokul, ana okulu, hastane programları, konuşmalar, yaz okulu ve saha çalışmaları bulunmaktadır. Tüm aktiviteler çocuklar için barış ve mutluluğu dilemiş olan Chihiro Iwasaki'nin üzerinde durduğu "çocuklar", "doğa" ve "yaşam" üzerinedir. Sanatçı özellikle suluboya çizimleriyle ünlüdür. Müzenin internet sitesinde Chihiro'nun hayatı, sanatçı kişiliği, teknikleri, resimli çocuk kitaplarına ve müzeye dair bilgiler erişime açık sunulmaktadır. Her on senede bir müzenin etkinlik

⁶⁰ Chihiro Sanat Müzesi, (Çevrim içi), <https://chihiro.jp/en/foundation/history/>, 21 Mart 2021.

ve programlarını anlatan çevrim içi kitapçık yayınlanmaktadır. “Chihiro Sanat Müzesi’nde 40 Yıl” adlı son 40 yıllık rapor içerisinde detaylı şekilde yıllar boyu ziyaretçiler tarafından gönderilmiş mesajlardan kesitler, yıl yıl müzenin önemli olaylarının zaman çizelgesi, binaların tarihi, sergileri, koleksiyonları, sanatçının hayatı, eğitim programları ve etkinlikleri, uluslararası değişimler, sanatçının kitap listeleri, yabancı kitapların listeleri, biyografi kitap listeleri, özel dergi sayılarının listeleri ve diğer ilgili kitapların listeleri bulunmaktadır.

Resim 23: Chihiro Sanat Müzesi Tokyo dış bina görüntüsü, Kaynak: <https://www.giftly.com/gift-card/ちひろ美術館-東京-練馬区-2>, 10 Mayıs 2021.

3.2 Çocuk Edebiyatından Müzeye

Çocuk müzesine çevrilen çocuk kitapları ve yazarlarının müze evleri özellikle İngiltere ve Amerika gibi gelişmiş ülkelerde daha fazla sayıda bulunmaktadır. Tezin bu kısmında çeşitli ülkelerdeki çocuk edebiyatından doğan müze örnekleri araştırılmıştır.

3.2.1 Roald Dahl Müzesi ve Hikâye Merkezi, İngiltere

Dünyaca ünlü çocuk edebiyatı yazarı Roald Dahl'ın (1916-1990) ölümünden sonra eşinin destekleriyle 10 Haziran 2005'te İngiltere'nin Buckinghamshire vilayeti Great Missenden köyünde yazarın 36 yıl boyunca yaşadığı ev müzeye dönüştürülmüştür. 2012 yılında ise yazarın yazı kulübesi yazara ait eşyalarla birlikte korunmak üzere yeni bir galeriye taşınmıştır ve müzenin en ilgi çeken alanı olmuştur.⁶¹

Yılda 60,000 ziyaretçisi olan müze ve hikâye merkezinde okuma ve yazma alanında fayda sağlamak adına arşivleri paylaşılmakta, hikâye anlatma ve okullar için çocukların içindeki yazarı ortaya çıkarmalarını destekleyecek Roald Dahl'ın yazı teknikleri atölyeleri sunulmaktadır.

Roald Dahl Müzesi ve Hikâye Merkezi'nin 2019-2023 stratejik hedefinde Roald Dahl'ın eserlerinin yeni yaratımlar için ilham olması, yerel ve ulusal hikâye yaratımını tetiklemesi ve müzeyi daha sürdürülebilir kılmak vardır. Müzenin 16 ulusal ödülü bulunmaktadır.

Roald Dahl Arşivi'nde yazarın el yazmaları, fotoğrafları, eşyaları gibi parçaların olduğu özel bir koleksiyon mevcuttur.

⁶¹ Roald Dahl Müzesi Tarihi, (Çevrim içi), <https://www.roalddahl.com/museum/about-the-museum/history-of-the-museum>, 13 Şubat 2021.

Resim 24: Roald Dahl Yazı Kulübesi, Kaynak: <https://www.roalddahl.com/blog/2017/may/inside-roald-dahls-writing-hut>, 13 Şubat 2021.

Edebiyatın müzede görselleştirilmesi için yaratıcılığın ve kitapların ön çıkması gerektiğinden nesneler veya bilgi etrafında hikayeler yaratılarak ziyaretçilere rehberlik edici ve hayal dünyalarını uyarıcı anlatı yapıları oluşturulur.⁶² Böylece ziyaretçilerin müzeyi keşfetmelerine olanak sağlanır. Kovid-19 salgını boyunca sanal etkinlikler düzenlenmektedir; bunlardan biri *Roald Dahl Gibi Hikayeler Yazmak* atölyeleridir. 5-12 yaş grubu için hazırlanan atölye, çocukların yaratıcılıklarını çıkaracakları 6 haftalık yaratıcı yazarlık çalışmalarından oluşur.

3.2.2 Louisa May Alcott'un Bağ Evi, ABD

Yazar Louisa May Alcott'un (1832-1888) 1868 yılında yazdığı ünlü *Küçük Kadınlar* romanının mekânı ve ailesinin yaşadığı tarihi bağ evi, 27 Mayıs 1912 tarihinde ABD'nin Massachusetts eyaleti Concord şehrinde müzeye çevrilmiştir.

⁶² Nora Hawich, "Conveying Literature in the Museum: The Roald Dahl Museum and Story Centre", *Hard Times*, No:94, 2014, s.30.

Müze rehberli turlar eşliğinde kitabın karakterleri canlı müze tekniği uygulanarak tanıtılmaktadır. Okullar için programlar ve çevrim içi turlar bulunmaktadır. Tarihi dokusu korunmuş müze evin 350 senelik geçmişi belgesel haline getirilmiştir.⁶³

Resim 25: Louisa May Alcott Müze Evi, Kaynak: <https://louisamayalcott.org/home>, 13 Şubat 2021.

Bir tür mabet olarak görülen ev müzelerinin hayal edilen geçmiş ile sıkıntılı günümüz arasında köprü olabilmesi için günlük kullanılan objelerin sergilenmesinde eşyaların hala kullanılmakta olduğu izlenimi verilmektedir.⁶⁴ Louisa May Alcott Bağ Evi buna örnektir.

Kovid-19 salgını sebebiyle müzenin sanal programlarının sayısı artmıştır. Sanal yaz etkinliklerinde 8-12 yaş grubu için tiyatro ve yaratıcı yazı atölyeleri bulunmaktadır. Müzeyi tanıtan videolar müzeyi desteklemek için indirimli satışa

⁶³ Louisa May Alcott Bağ Evi, (Çevrim içi), <https://louisamayalcott.org/home>, 13 Şubat 2021.

⁶⁴ Elizabeth Vallance, "Enshrining Past Lives: House Museums and the Lessons of Objects." *History of Education Quarterly*, V.42, No:1, 2002, s. 114.

sunulmuştur. Öğrenciler ve öğretmenler için erişime açık dijital kaynaklar sunulmaktadır. “*Küçük Kadınlar*” Araç Kiti bölümünde eğitsel materyaller, tarihsel süreçler, eğitim fikirleri, sosyal medya buluşmaları, nadir sergilenen eserlerin hikayelerini anlatan videolar ve bahçecilik konulu bilgiler paylaşılmaktadır.

3.2.3 Hans Christian Andersen Müzesi, Danimarka

Ünlü şair ve yazar Hans Christian Andersen’un (1805-1875) doğum yeri olan Danimarka, Odense’deki kasabada yazarın hayatı beş farklı müzede sergilenmektedir.

Birinci müze 1908 yılında açılan H.C. Andersen Müzesi’dir. Fakir bir hayattan ünlü bir yazarlığa dönüşen hayat hikayesi anlatılmakta ve eşyaları sergilenmektedir. Müzenin 32,000 parçalık koleksiyonu yazarın tüm hayatını ve çalışmalarını yansıtmaktadır.

2021 yazında Japon mimar Kengo Kuma tarafından tasarlanan yeni enstalasyonu H.C. Andersen Masal Müzesi’nin Odense’de açılması planlanmaktadır.⁶⁵

⁶⁵ Christele Harrouk, “Kengo Kuma Desing Hans Christian Andersen’s Museum in Denmark”, ArchDaily, 10 Mart 2021, (Çevrim içi) <https://www.archdaily.com/958299/kengo-kuma-designs-hans-christian-andersens-museum-in-denmark>, 11 Mayıs 2021.

Resim 26: Açılması planlanan yeni H. C. Andersen Masal Müzesi görüntüsü, Kaynak: https://en.wikipedia.org/wiki/Hans_Christian_Andersen_Museum#/media/File:Kengo_Kuma_House_of_Fairytale_Hans_Christian_Andersen_L.jpg, 11 Mayıs 2021.

İkinci müze mekânı olan H.C. Andersen'un doğduğu sarı renkli ev 1905 yılında satın alınıp 1908 yılında ziyaretçilere kapılarını açmıştır.⁶⁶

Üçüncü müze yazarın 2 ile 14 yaşları arasında çocukluğunu geçirdiği küçük evdir. 1930 yılında müze olarak açılmıştır. Yazarın hayal dünyasının şekillendiği bu ev masallarına yansıdığından tarihi ve edebi önlem taşır.

Dördüncü müze, kültürel tarih müzesi olan Montergarden 19. yüzyıl şehir hayatını günümüze taşımaktadır. Tahta oymacılık atölyeleri, halka atma oyunları gibi aktivitelerle canlı müzecilik uygulanmaktadır.

Sonuncu müze çocuklar için kültürel bir merkez olarak tasarlanmıştır. Çocukların hikayelerin bir parçası olup kostümler giyerek oyunlarla yaratıcılıklarının

⁶⁶ H.C. Andersen Museum, (Çevrim içi), <https://hcandersensodense.dk/h-c-andersens-birthplace/?lang=en>, 21 Şubat 2021.

öne çıkarılması hedeflenmiştir. Ayrıca hikâye anlatıcılığı, doğaçlama tiyatro, görsel sanatlar gibi konularda kurslar düzenlenmektedir.

3.2.4 Hikâye Müzesi, Oxford, İngiltere

Hikâye Müzesi 2003 yılında yerel okullara ve topluma hikayeler götüren sanal bir girişim olarak başlamış, 2014 yılında müzenin bir bölümü İngiltere'nin Oxford şehrinde Pembroke caddesinde ziyaretçilere açılmış ancak 2018 yılında kalıcı müze haline gelmesi için tadilat dolayısıyla ziyaretçiye kapatılmış ve salgın tedbirleriyle 2021 yılında tekrar ziyarete açılacaktır.⁶⁷

Müzenin gayesi hikayeler aracılığı ile özellikle çocukların hayatlarını zenginleştirmek, harika hikayeler biriktirmek ve bunu müzede farklı şekillerde sunmaktır. Oxford Hikâye Müzesi tüm hikâye türlerinin öğretme ve keyif verme güçlerini keşfetmek amacıyla tematik sergiler yaratır.⁶⁸ *Fısıldayan Orman* alanında ağaçlar çocuklara masallar anlatmakta ve birer sır vermektedir. *Büyülü Kütüphane* bölümünde kitap rafları arasında çocukların kendilerini hikayelerin içinde bulunduğu bir mekân yaratılmıştır. *Hazine Odası* bölümü yeni sergileme alanıdır. *Küçük Dünyalar* bölümü okul öncesi çocuklar için resimli kitaplar, tekerlemeler ve masallar biriktirir. *Hikayeler Şehri* bölümü Oxford şehrinin edebi tarihini ve çocuk edebiyatının klasiklerini konu almaktadır. Hikâye Müzesi'nin tiyatro salonu ve kafesi bulunmaktadır.

⁶⁷ David Styles, "Oxford's Story Museum set for new chapter after Covid-19 plot twist", Museum and Heritage, 23 Ekim 2020, (Çevrim içi) <https://advisor.museumsandheritage.com/features/oxfords-story-museum-set-for-new-chapter-after-covid-19-plot-twist/>, 12 Mayıs 2021.

⁶⁸ Naomi Hamer, "The hybrid exhibits of the story museum: The child as creative artist and the limits to hands-on participation", *University of Leicester Museum and Society Journal*, Kasım 2019, No:17(3), s. 391.

Resim 27: Oxford Hikaye Müzesi yenilenen bina görüntüsü, Kaynak: <https://www.purcelluk.com/projects/the-story-museum-oxford>, 12 Mayıs 2021.

Müzenin koleksiyon bölümünde türlerine göre hikayeler, temalarına göre hikayeler, sergilere göre hikayelerin künyeleri yer almaktadır.⁶⁹ İnteraktif ve çoklu algı ile tasarlanmış aktivitelerle hikayelerin hayat bulduğu Hikâye Müzesi en iyi hikayelerin ve objelerinin toplandığı ilham verici bir mekandır.

⁶⁹ The Story Museum, (Çevrim içi), <https://www.storymuseum.org.uk/collections-story-resources>, 21 Şubat 2021.

Resim 28: The Story Museum, Fısıldayan Orman Odası, Kaynak: <https://www.facebook.com/TheStoryMuseum/photos/4355435997807649>, 21 Şubat 2021.

Eğitim bölümünde yaş gruplarına göre hazırlanmış okul-müze gezileri, şehirde hikâye temalı yürüyüşler, hikâye anlatma etkinlikleri, film gösterimleri, yaratıcı yazarlık atölyeleri ve okullar için bilgilendirme bulunmaktadır.

3.2.5 Beatrix Potter’ın Dünyası, İngiltere

Helen Beatrix Potter (1866-1943) yazdığı ve çizdiği çocuk kitaplarıyla İngiltere’de ortak bir kültür hafızası yaratmıştır. 1901 yılında yayımlanan “Tavşan Peter” hikâye kitabı ardından pek çok kitap yazmaya devam etmiş ve 1903 yılında Tavşan Peter karakterinin oyuncaklarını tasarlayıp patentini alarak tarihteki en eski patentli edebi karakteri yaratmıştır.⁷⁰ Kitapları her yıl dünya çapında iki milyondan fazla satılmaktadır. 28 Temmuz 1991 yılında İngiltere, Cumbria şehrinde tiyatro yapımcısı Charlotte Scott ve set tasarımcısı eşi Roger Glossop tarafından *Beatrix Potter’ın Dünyası* adında kitap karakterleri temalı gösteri evi açılmıştır. Cumbria

⁷⁰ Peter Rabbit (Çevrim içi), <https://www.peterrabbit.com/about-beatrix-potter/>, 27 Şubat 2021.

bölgesindeki yazarın hayatına ait yaşadığı evler, galeri, müze ve tiyatro kasabaya çekicilik katmıştır. Gösteri Evi çevreye duyarlı yaklaşımı ile çeşitli yardım kuruluşlarına destek vermektedir.

Resim 29: Tavşan Peter Tiyatro Gösterisi, Kaynak: <https://www.hop-skip-jump.com/news/where-is-peter-rabbit-tickets-now-on-sale/>, 27 Şubat 2021.

Eğitici okul gezileri için okul öncesi ve sonrası yaş gruplarına özel tasarlanmış etkinlikler ve bahçe turları bulunmaktadır. *Çay Partisi* adlı etkinlikte çocuklar önce Beatrix Potter Gösteri Evi’ni gezerler ardından çay partisinde buluşulur ve Beatrix Potter’ı canlandıran oyuncu tarafından Tavşan Peter’in hikayesi okunur ve kısa animasyon gösterisi ile kapanışa geçilir.

3.2.6 Greisinger Müzesi, İsviçre

İngiliz fantastik roman yazarı J.R.R. Tolkien’in (1892-1973) “Hobbit” ve “Yüzüklerin Efendisi” kitaplarının hayali mekânı olan *Orta Dünya* temasının işlendiği İsviçre’nin Jenins kasabasında koleksiyoner Bernd Greisinger tarafından 2008 yılında inşaatı başlanan müze 2013 yılında ziyaretçilere açılmıştır.

Greisinger koleksiyonu 600 orijinal tablo ve çizim, 3,500 üzerinde kitap ve yüzlerce koleksiyoner parçalarından oluşmaktadır. Koleksiyonun yarısı müzede sergilenmektedir. Araştırmalar için kütüphanesi bulunmaktadır. Müze ve koleksiyonu bir bütün olarak ele alınmıştır.⁷¹ *Hobbit Deliği* adlı kapıdan yeraltındaki müzeye giriş yapılmaktadır. Her oda farklı birer *Orta Dünya* mekânı olarak görselleştirilmiştir. Dört dilde rehberli turları bulunan müze sadece rehberli turlar ile ziyaretçiye açıktır.

Resim 30: Greisinger Müzesinden bir sergi odası, Kaynak: <https://www.myswitzerland.com/en/experiences/the-greisinger-museum-tolkiens-middle-earth/>, 27 Şubat 2021.

3.2.7 Springfield Müzesi, ABD

ABD'nin Massachusetts eyaletinde adını bulunduğu kasabadan alan Springfield Müzesi tek biletle beş müzeye giriş sağlamaktadır; bunlar Springfield Bilim Müzesi, Michele ve Donald A'mour Güzel Sanatlar Müzesi, Lyman ve Merrie

⁷¹ Greisinger Museum, (Çevrim içi), <https://museen.gr.ch/en/home/museum-en.htm?id=113&return-url=https%3A%2F%2Fmuseen.gr.ch%2Fen%2Fhome%2Fhome-en.htm%3Ffiles%3D1>, 27 Şubat 2021.

Wood Springfield Tarih Müzesi, George Walter Vincent Smith Sanat Müzesi, Dr. Seuss Heykel Bahçesi Ulusal Abidesi ve Dr. Seuss Müzesi'dir.⁷²

Yirminci yüzyıl çocuk edebiyatının sevilen "Dr. Seuss" mahlaslı Amerikan yazarı Theodor Seuss Geisel (1904-1991) kariyerinde 50'ye yakın çocuk kitabı yazmış ve illüstre etmiş, pek çok film ve televizyon programının yapımcılığı yapmıştır. Yazarın pek çok önemli ödülü bulunmaktadır. Yazarın çocukluğunun geçtiği Springfield kasabasında yazarın karakterlerinden oluşan heykel bahçesi 2002 yılında ve Dr. Seuss Müzesi Haziran 2017 tarihinde ziyaretçilere açılmıştır.

Resim 31: Dr. Seuss'un Harkilade Dünyası Müzesi dış bina görüntüsü, Kaynak: <https://www.roamingthenortheast.com/blog/2017/6/5/5-things-to-do-at-the-dr-seuss-museum-in-springfield-ma>, 13 Mayıs 2021.

Müze üç katlıdır. İlk katı çocuklar ve aileleri için yazarın çocukluğunu ve hikayelerindeki karakterleri keşfedecekleri üç boyutlu ve etkileşimli sergi alanlarından oluşmaktadır. Giriş salonunda Mulberry Caddesi duvar resimleri, Fairfield salonunda

⁷² Springfield Museum, (Çevrim içi), <https://www.seussinspringfield.org/plan-visit/about-springfield-museums>, 27 Şubat 2021.

kasabanın tarihi, yazarın çocukluğuna dair sergiler ve paralelinde atölyeler, sanatçının çocukluk oyuncakları, okuma alanında etkileşimli alfabe duvarı, kelime oyunları gibi İngilizce ve İspanyolca çift dilli etkileşimli etkinlikler içermektedir.

Müzenin ikinci katında yazarın aile fotoğrafları ve ilgili galeri salonları bulunmaktadır. Müzenin alt katında Dr. Seuss temalı eğitim alanı olarak sanat okuma-yazma aktiviteleri yapılmaktadır. Müzede aile aktiviteleri ve okul programları düzenlenmektedir. Öğretmenler için derslerinde kullanabilecekleri müze sergi ve koleksiyonundan oluşan bilim, sosyal bilimler, yabancı dil ve sanat konulu kaynaklar erişime açık paylaşılmaktadır.

Dil ve hayal gücü üzerindeki güç, bir çocuğun dünyadaki tüm hatalı mantığa meydan okumasını sağlamayabilir, ancak bir başlangıç noktası sağlar.⁷³ Dr. Seuss Müze'si kitapları ve sergileriyle bu başlangıca imza atmaktadır. Kitaplarının hem çocuklara hem de ebeveynlere getirdiği bariz zevkin ötesinde, çalışmaları hayal gücünün, yaratıcılığın ve sadece hoşgörünün değil, kapsayıcılığın ve farklılığın takdirinin önemini savunmuştur.⁷⁴

Theodor Seuss Geisel'in yarım kalmış çalışması "At Müzesi" adlı kitabı Avustralyalı illüstratör Andrew Joyner tarafından tamamlanarak Penguin Random House Yayınevi'nden 3 Eylül 2019 tarihinde yayımlanmıştır.⁷⁵ Kitabın konusu sanat müzesini gezen bir grup öğrenciye rehberlik eden bir atın hikayesidir. Çocuklara sanat tarihini anlatmaktadır.

⁷³ Philip Nel, "Dada Knows Best: Growing up "Surreal" with Dr. Seuss", **Children's Literature**, No:27, Ocak 1999, pg. 177.

⁷⁴ Aaron Chaim Ahuvia, "Dr. Seuss, felicitator", **International Journal of Wellbeing**, No:1, Temmuz 2011, s. 210.

⁷⁵ Taylor Dafoe, "Dr. Seuss Dreamed Up a Guide to Art History That Was Never Published-Until Now", **Art Net**, 2 Eylül 2019, (Çevrim İçi) <https://news.artnet.com/art-world/dr-seuss-horse-museum-1639723>, 14 Mayıs 2021.

Resim 32: Dr. Seuss'un "At Müzesi" kitabından bir sayfa, Kaynak: <https://www.barnesandnoble.com/w/dr-seuss-horse-museum-dr-seuss/1130737221>, 14 Mayıs 2021.

3.2.8 Mark Twain Evi ve Müzesi, ABD

Mark Twain mahlaslı yazar Samuel Clemens'in (1835-1910) Hartford'da 1874-1891 yılları arasında yaşadığı ve popüler eserlerini yazdığı gotik mimarili yirmi beş odalı ev 1974 yılında ABD'nin Connecticut eyaleti Hartford şehrinde müze ev olarak ziyaretçilere açılmıştır. Müzede Mark Twain'in hayatına ait kalıcı sergi, yönetmen Ken Burns'un Twain üzerine çektiği video ve Twain'in çalışmaları ve etkisi üzerine dönüşümlü bir sergi bulunmaktadır.⁷⁶ Müzenin koleksiyonunda 16,000 eser bulunmaktadır. En önemli eser tarihi evdir. Ardından müze koleksiyon objeleri, arşiv koleksiyonu ve özel koleksiyonlar gelmektedir.⁷⁷

⁷⁶ Kuzey Amerikan Çift Yönlü Müzeler Birliği (NARM), (Çevrim içi), <https://narmassociation.org/members/the-mark-twain-house-museum/>, 1 Şubat 2021.

⁷⁷ Mark Twain House and Museum, (Çevrim içi), <https://marktwainhouse.org/collections-research/collections/>, 1 Şubat 2021.

Müze mağazasında her yaştan okuyucu için hediyelik eşya, Viktorya dönemi hediyelikler ve sadece müzede bulunabilen ürünler, kitaplar satılmaktadır. Nook Çiftlik Kafe’de ise ziyaretçi merkezi ikinci katında hizmet vermektedir. Müze ayrıca yaratıcı yazarlık kursları ve hikâye yazma yarışması düzenlemektedir. Eğitim bölümünde ise eğitici kaynaklar, sanal eğitim programları, oyunlar ve aktiviteler yer almaktadır.

Resim 33: Mark Twain Evi'nin dışarıdan görünüşü, Kaynak: <https://wanderwisdom.com/travel-destinations/Visiting-the-Mark-Twain-House-and-Museum>, 15 Mayıs 2021.

Resim 34: Mark Twain Bilardo Odası. Yazarın ünlü pek çok eserini yazdığı oda. Kaynak: <https://www.gazettenet.com/A-rich-historical-corner-of-Hartford-31254825>, 1 Şubat 2021.

Odanın dekorasyonu ve mobilyaları, müzeolojik amacı arkeolojik özgünlük değil, atmosferik doğruluk olan uyumlu bir iç mekân yaratmaktır.⁷⁸ Yazarın hayatına dair ipuçlarına bilgi panolarından ziyade görerek ve duyarak ulaşılması için yerleştirilmiştir.

3.3 Ülkelere Göre Müzeyi Konu Alan Çocuk Kitapları

Tezin bu bölümünde ülkelere göre müzeyi konu olan çocuk kitapları araştırılmıştır. Aşağıdaki liste “Playing by the book” adlı çocuk kitapları eleştiri sitesinden seçilerek çevrilmiştir.⁷⁹ Listedeki kitaplarda tablolardan ziyade tarihi objelere odaklanılmıştır.

⁷⁸ Rachel H.R. Hunniutt, “Celebrity or Aesthetics: Interpreting the Billiard Room at the Mark Twain House in Hartford, Connecticut”, *Collections: A Journal For Museum and Archives Professionals*, No:16, 2020, s. 184.

⁷⁹ Playing by the book, (Çevrim içi), <http://www.playingbythebook.net/2012/11/14/childrens-books-featuring-museum-artefacts-on-public-display-around-the-world/>, 7 Mart 2021.

3.3.1 İngiltere

Britanya Müzesi, Londra:

- ***Mildenhall Hazinesi, Roald Dahl***

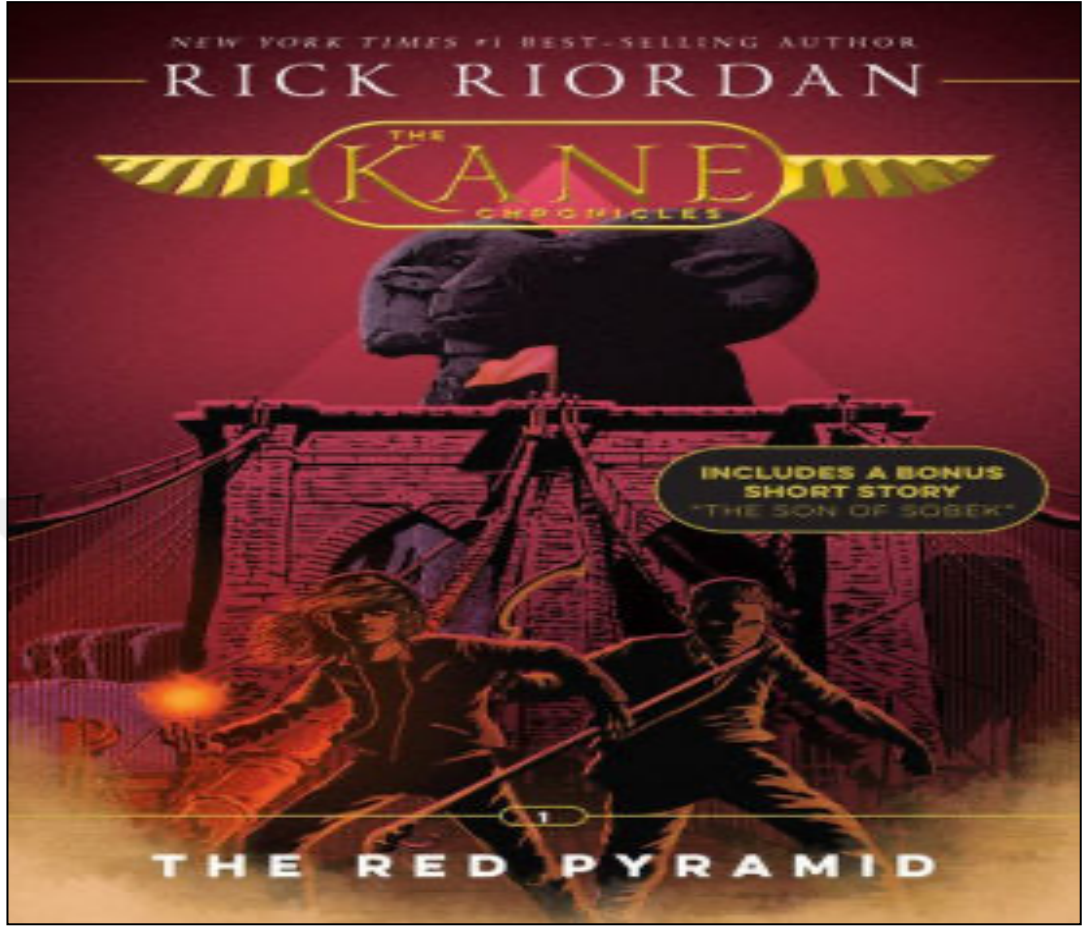
1942 yılında Suffolk yakınlarındaki Mildenhall’da keşfedilen hazineyi konu alan kısa hikayedir. Hazine Britanya Müzesinde bulunmaktadır.

- ***Tılsımın Hikayesi, Edith Nesbit***

1906 yılında yazılan çocuk romanında zaman yolculuğu yapan beş çocuğun bir Babil kraliçesini Londra’ya getirmeleri ve kraliçenin eşyalarını Britanya Müzesinden almaya çalışması konu edilmiştir.

- ***Kırmızı Piramit, Rick Riordan***

Çocuklarını Britanya Müzesine getirip Rosetta Taşı’nı inceliyormuş gibi yaparken eski bir Mısır objesini büyü aracı olarak kullanma niyetinde olan bir babanın hikayesinin anlatıldığı 2010 tarihli fantastik macera romanıdır.

Resim 35: Kırmızı Piramit, Barnesandnoble Baskısı, Kaynak: <https://www.barnesandnoble.com/w/red-pyramid-rick-riordan/1100203634>, 16 Mart 2021.

Viktorya ve Albert Müzesi, Londra:

- ***Clara Button ve Büyülü Şapka Günü*, yazarı Amy de la Haye, çizeri Emily Sutton**

Viktorya ve Albert Müzesi'ni ziyaret eden bir aile hakkında resimli çocuk kitabıdır. Müzedeki koleksiyondan parçalar öne çıkarılmıştır.

- ***Bale Ayakkabıları*, Noel Streatfeild**

Üç kız kardeşin müzedeki oyuncak evleri görmeye gitmeleri konu eden kitap 1936 yılında yayımlanmıştır. 2007 yılında İngiltere'de televizyon filmi çekilmiştir.

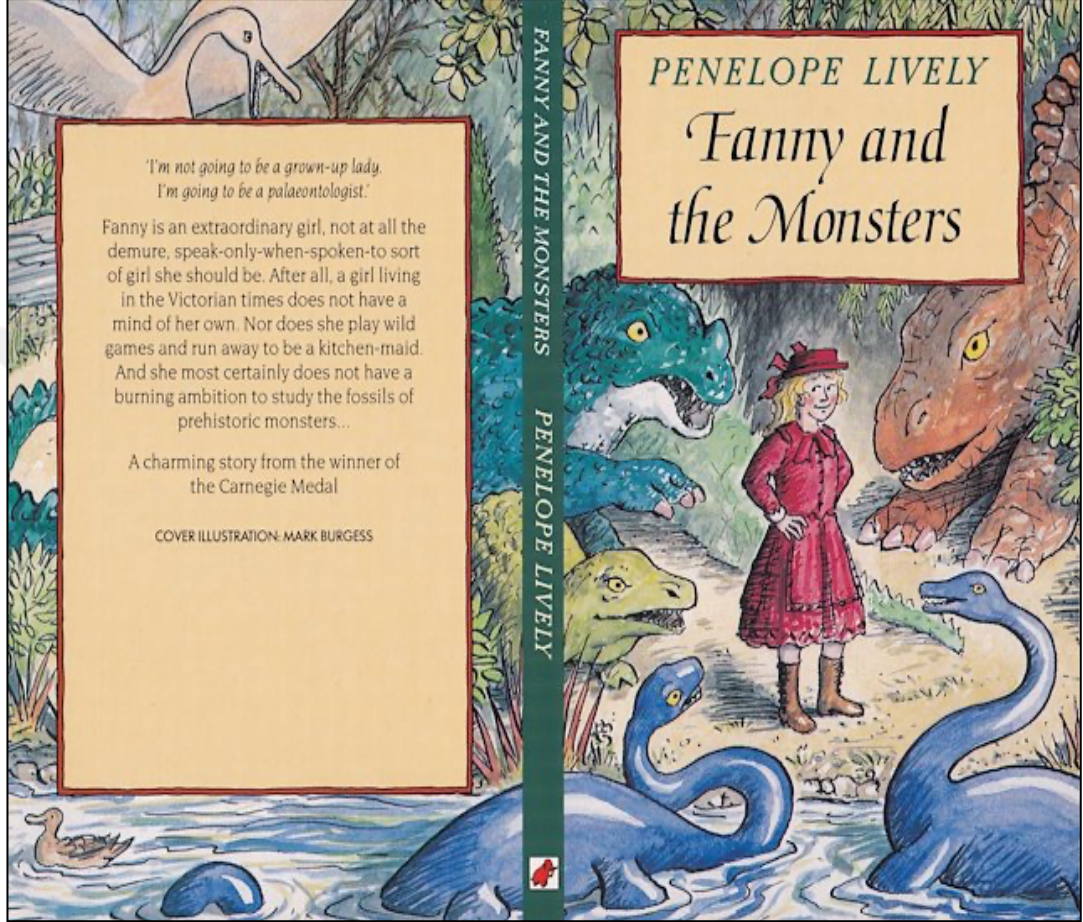
Doğal Tarih Müzesi, Londra:

- ***Taş kalpli*, Charlie Fletcher**

Doğal Tarih Müzesine okul gezisiyle giden bir çocuğun kaybolup heykellerin canlanmasıyla devam eden çocuk romanıdır.

- **Fanny ve Canavarlar, Penelope Lively**

Kitap Viktorya döneminde dinazorlar ve fosilleri merak eden bir çocuğu konu almaktadır.

Resim 36: Fanny and the Monsters ön ve arka kapağı, Kaynak: <https://karinavigus.carbonmade.com/projects/5118766/19702183>, 16 Mart 2021.

3.3.2 ABD

Metropolitan Güzel Sanatlar Müzesi, New York:

- **Kale Kasabasının Mavi Kedisi, Catherine Cate Coblentz**

Kitap Metropolitan Sanat Müzesi'nde sergilenen işlenmiş bir halının hikayesini anlatır.

Resim 37: İşlenmiş Halı, 1832-35, Zeruah H. Guernsey Caswell, Kaynak: <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/10013955>, 15 Mart 2021.

- **Christophe Mısır'da: Firavunun Kedisinin Yolculuğu, Inge Fischer**
New Yorklu kedi Christophe'nin Metropolitan Sanat Müzesi'nin Mısır galerilerini ziyaretinde kendisini Antik Mısır'da bulmasını konu alan kitaptır.

- **Sfenks Müzeye Nasıl Geldi, Jessie Hartland**
Hatshepsut sfenksinin tarihini ve müzeye nasıl getirildiğini anlatan kitaptır.

Amerikan Doğa Tarihi Müzesi, New York:

- **Geri Döndük! Bir Dinozorun Hikayesi, yazar ve çizeri Hudson Talbott**

Kitapta kullanılan mekânın çoğunluğu Amerikan Doğa Tarihi Müzesi'nde geçmektedir. 1987 yılında yazılan kitabın 1993 yılında filmi de çekilmiştir.

- ***Bana Ahnighito De***, yazarı Pam Conrad, çizeri Richard Egielski Amerikan Doğa Tarihi Müzesi'nde sergilenen dünyanın en büyük meteorunu konu alan resimli çocuk kitabıdır. Hikâyenin anlatıcısının meteor olduğu ilk resimli kitap gerçek bir hikâyeye dayanmaktadır.

Resim 38: Ahnighito Meteoru, Amerikan Doğa Tarihi Müzesi, Kaynak: <https://www.amnh.org/exhibitions/permanent/meteorites/meteorites/ahnighito>, 16 Mart 2021.

- ***Müzede Bir Gece***, Milan Trenc
1993 yılında yayımlanan kitap 2006 yılında sinema perdesine aktarılmıştır ve 2009 ile 2014 yıllarında filmin serisi yayınlanmıştır. Amerikan Doğa Tarihi Müzesi sergi koleksiyonun geceleri canlanmasını konu alan fantastik komedi türünde kitap ve filmidir.
Çocuk Müzesi, Boston:
- ***Dostluk Bebeği***, Kirby Larson

2011 yılında yayımlanan kitap Büyük Depresyon dönemi Japonya'dan Amerika'ya kendi yaptığı dostluk bebeklerini gönderen Japon Kanagawa hanımın anlattığı farklı hikayeleri konu almaktadır.

3.3.3 Kanada

Royal Ontario Müzesi, Toronto:

- ***Evlenilecek Kadın, Margaret Atwood***

1969 yılında yayımlanan gençlik kitabı sayılabilecek kitap Toronto'da geçmektedir ve Royal Ontario Müzesi'nin Antik Mısır odasında geçen bölümleri vardır.

Kanada Savaş Müzesi, Ottawa:

- ***Savaşta Bir Ayıcık, Stephanie Innes***

Birinci Dünya Savaşı sırasında Avrupa'da savaşan babasına küçük kızının gönderdiği oyuncak ayının gerçek hikayesini konu alan kitaptır. Oyuncak ayı Kanada Savaş Müzesi'nde sergilenmektedir.

Resim 39: Rogers Ayıcığı, Ontario Savaş Müzesi, Kaynak: https://www.warmuseum.ca/collections/artifact/1368588/?media_image=5646267, 18 Mart 2021.

Ontario Arkeoloji Müzesi, Ontario:

- **Sahte Surat, Welwyn Katz**

Kitap, Ontario Arkeoloji Müzesi'ndeki maskelerden bahsetmektedir.

3.3.4 Avustralya

Avustralya Ulusal Müzesi, Canberra:

- Müze, 'İzler' adında Avustralyalı yazarlar tarafından yazılmış bir kitap serisi oluşturmuştur. Her kitap müzedeki bir eseri konu almaktadır. Örneğin; 1970'lerde üretilmiş 'Superwoman' tişörtünden esinlenilmiş bir hikâye, eski bir kartpostal veya 19. Yüzyıl çocuk kitabından esinlenilerek yazılmış hikayeler bulunmaktadır ve kitapların bir kısmının baskısı bitmiştir.⁸⁰

⁸⁰ Ulusal Avustralya Müzesi, (Çevrim içi), <https://www.nma.gov.au/learn/classroom-resources/making-tracks>, 18 Mart 2021.

Modern Sanatlar Müzesi, Sidney:

- Müze mağazasında çocuklar için müzeyi tanıtan, sanat, doğa, çevre ve hayvanları konu alan pek çok kitap bulunmaktadır. Bunlardan bazıları şunlardır: *Müze Gezisi*, Barbara Lehman ve *Benim Müzem*, Emma Lewis.

3.3.5 Yunanistan

Heraklion Müzesi, Girit:

- *Altın Arılar*, Mary Ray

Kitapta Heraklion Müzesinde sergilenen Minoslu altın arı küpelerinin hikayesi anlatılmaktadır.

Resim 40: Altın Arı Küpeler, Girit. Kaynak: <https://ancient-greece.org/images/museums/heraklion-mus/images/DSC00046.jpg>, 18 Mart 2021

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ÇOCUK EDEBİYATININ MÜZECİLİĞE ETKİLERİ

Tezin dördüncü ve son bölümünde çocuk edebiyatının kültürel etkisi, çocuk edebiyatının müze eğitime etkisi ve çocuk edebiyatının müze iletişimine etkisi araştırılmış ve sonuca geçilmiştir.

4.1 Çocuk Edebiyatının Kültürel Etkisi

Türk Dil Kurumuna (TDK) göre ‘çocuk edebiyatı’; “çocukların hayatı kavramasına yardımcı olacak, hayal gücünü geliştirici, okuma sevgisini aşıl原因, eğitici bir edebiyat türü, çocuk yazınıdır.”⁸¹ Yine TDK’ye göre ‘kültür’ kelimesinin anlamı “tarihsel, toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddi ve manevi değerler ile bunları yaratmada, sonraki nesillere iletmede kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların tümünü ifade etmektedir.” Dolayısıyla çocuk edebiyatının işlevlerine bakıldığında eserin yazıldığı dönemin kültürel izlerini taşıması yönü öne çıkar. Çocuk edebiyatının ‘çocuk bakışı’, ‘çocuğa görelilik’ ve ‘çocuk gerçekliği’ gibi göreceli kavramlarının değişimine, sosyal ve kültürel mekân olarak çocukluk ve dönemin çocuk anlayışının yön verdiği belirtilmektedir.⁸² Çok kültürlü çocuk edebiyatı eserlerinin de çocukların bakış açılarını, dünya görüşünü ve genel inançlarını etkilediği, bu bakış açılarının nasıl oluştuğunu ve neden başka insanların farklı düşündüğünü onlara öğretebilmek, gösterebilmek ve hissettirebilmek olduğu vurgulanmaktadır.⁸³

Çocuğun dil ve kültürle buluştuğu çocuk kitapları farklı disiplinlere ilham kaynağı olmuştur. Günümüzde çocuk müzelerinin sayısının arttığı ve çocuk edebiyatı eserleri ve yazarlarını konu alan müzelerin kurulduğu tezin önceki bölümlerinde örneklendirilmiştir. Kitaplar aracılığıyla dilini ve kültürünü öğrenen çocuklar, nesiller arası bilgi alışverişini canlı tutan çocuk müze mekanlarına ihtiyaç duyarlar. Çocuk odaklı müzelerde birden çok disiplin bir arada sergilenebilir, dokun-yap-öğren teknikleri ile kültürel öğelerin tanıtılması desteklenebilir. Bir müzenin oluşturulması

⁸¹ Türk Dil Kurumu, (Çevrim içi), <https://sozluk.gov.tr>, 27 Mart 2021.

⁸² Mustafa Ruhi Şirin, “Edebiyat ve Çocuk Edebiyatı, Edebiyatın Amacı ve İşlevi”, **Türk Dili Dergisi**, 2016, s.26.

⁸³ Fatih Destebaşı, “Kültür Köprüsü: Uluslararası Çocuk Edebiyatı Eserlerinin Öğretim Materyali Olarak Kullanımı”, **Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi**, c.2., Ağustos 2013, s.298.

kültürel bir statüye dayanmalı ve kültürel ihtiyaçlar, dini değerler, tarih, turizm, coğrafi kapsam, bilimsel ve kültürel merkezlere yakınlık gibi belirli kriterler, oluşturulmasında kriterler olmalıdır, bugün hemen hemen her şey müzeye dönüştürülebilmektedir.⁸⁴

Aydın'da bulunan Magnesia antik kentinde “*Magnesia Çocuk Şenliği*” adıyla “*Cemal Bingöl Çocuk Resimleri Yarışması*” antik kent ile iç içe yaşayan Tekinköy çocuklarına kültür varlıklarını sevdirep benimsetmek ve bu değerleri koruma bilincini aşlamak amacıyla 1996 yılından beri düzenlenmektedir.⁸⁵ Çocukların yaptıkları resimlerin ve önceki etkinliklerin yer aldığı “Çocuk Gözüyle Magnesia” kitabı da yayımlanmıştır. Bu tür yarışma ve şenlikler, kültür ve tarihimizin çocuklara tanıtılması ve kültür-sanat arasında bağ kurulması açısından olumlu adımlardır.

Çocuk edebiyatı klasiklerinin olduğu 19. yüzyıldan günümüze dek özellikle masallarla başlayan çocuk edebiyatının yolculuğu, modern dünyada fabl, hikâye, şiir, tekerleme, bilmece, roman, çizgi-roman gibi türlerde çeşitlenmiş; ses, video, oyun gibi farklı medya araçları ile çağın teknolojilerine uyum sağlamıştır. Sayfaların hızla ekrana dönüştüğü günümüzde denetlenmesi zorlaşan medya iletişim araçları eğitim açısından faydalı olsa da şiddeti ve tüketimi özendirici olabilmesi açısından tehlike arz etmektedir. Çocuklar için seçilmiş, yaş özelliklerine uygun oyun, masal ve kitapların olduğu çocuk müzelerinin kültür aktarımında daha güvenli ve gerekli mekanlar olduğu görülmektedir.

Ülkemizde çocuk edebiyatı, halk edebiyatı kültüründen beslenerek çeviri ağırlıklı ilerlemiş olsa da gerek destanlarımız gerek ninni, mâni, bilmece gibi yazınlarımız zengin tarihimizin kültür öğelerini bugünlere taşımıştır. Modern çocuk edebiyatı ise sadece kütüphanelerde bulunmaz aynı zamanda müzelerde ve dijital ortamda kendine yer bularak dil, kültür, tarih, sanat ve bilimi, çocuklara çok boyutlu sergileme alanlarında eğitici programlarla tanıtma fırsatı sunmaktadır.

⁸⁴ Fatemeh Kamkar, “The Role of Museum and Architecture in Promoting Identity and Culture (Case Study: Monuments and Museums of Isfahan”, **International Academic Journal of Science and Engineering**, V.5, No:2, 2018, s.207.

⁸⁵ F.R. Işık Bingöl, “Kültür Varlıkları Bilincinin Çocuklara Resim Yoluyla Kazandırılması”, **II. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu**, Ankara Üniversitesi Eğitim bilimleri Fakültesi, No:203, 2007, s.398.

4.2 Çocuk Edebiyatının Müze Eğitime Etkisi

Müzelerin çocuk edebiyatı ile bağlantısı müze eğitim alanında gelişim göstermektedir. Pek çok müze çocuklar için yaş gruplarına göre kitaplarla ilgili aktiviteler hazırlamaktadır. Okullarla iş birliği yapılmakta ve ortak projeler ile müze eğitimi desteklenmektedir. Müzeler, sergiler, sanat merkezleri gibi farklı öğrenme ortamları, öğrenmenin hem daha eğlenceli hem de kalıcı olmasını sağlayan ideal mekanlardır.⁸⁶ ÇOKAUM'a göre müze eğitimi; müzenin amacını ve niteliklerini, sergileri, sergilenen nesneleri, müze ortamını, müze çevresini, müze ile insanlar arasındaki ilişkiyi ve müzenin disiplinler arası yönlerini ele alırken müzenin aktif bir öğrenme ve gelişme alanı kullanılmasını içermektedir.⁸⁷ “Müze pedagojisi, basit bir anlatımla, bir sanat eseri ya da nesnesini izleyen çocuk, ergen ya da yetişkine “Sen de yapabilirsin” demek ve onu inandırmaktır. Ayrıca nasıl bir müzeyi, hangi bağlamda, hangi personelle, hangi malzeme ile hangi amaca uygun, nelerin yapılacağını, gerçekleşme durumunu sorgulamayı ve müzenin gerekliliğini; estetik, sanatsal, kültürel ve eğitsel kültür tüketimini, bireyin ve ailenin entelektüel düzeylerinin değişik yollarla harekete geçirilmesiyle bireylerde hissettirmeyi de kapsar.”⁸⁸

Müze eğitiminde sıkça kullanılan nesneler arasında çocuk kitapları ve oyuncaklar bulunmaktadır. Örneğin okullarla yapılan müze gezileri öncesi belirlenen bir kitabın bölümlerinin okunulması istenebilir, gezi esnasında kitaptaki eserlerin müzede ipuçlarıyla bulunması ve ardından kitaptan bölümlerin okunarak sorular eşliğinde müze gezisinin pekişmesi sağlanabilir. Müze etkinliklerinde kitap kapakları, posterler gibi tasarım çalışmaları yapılmaktadır. Yaratıcı drama ile hikayeler canlandırılmakta veya tiyatro oyunu olarak sahnelenmektedir. Çocuk kitapları resim, metin ve tasarımları sayesinde çocuklarda görsel okuryazarlığın temellerini atması, estetik algıyı ve sanat bilincini kazandırabilmesi sebebiyle önemlidir.⁸⁹ Örneğin New

⁸⁶ Müze Eğitimi, **İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü**, 2011, s.7, (Çevrim içi), <http://www.turob.com/Resources/doc/Istanbul%20MEM%20-%20Müze%20Eğitimi.pdf>, 14 Nisan 2021.

⁸⁷ İlkokul Müze Etkinlik Kitabı, **ÇOKAUM**, (Çevrim içi), <http://cokaum.ankara.edu.tr/wp-content/uploads/sites/311/2020/07/ILKOKUL-MUZE.pdf>, 14 Nisan 2021.

⁸⁸ H. Ömer Adıgüzel, Faruk Öztürk, “Türk Eğitim Düşüncesinde Okul Müzesinden Müze Pedagojisine Değişim”, **Eğitim ve Bilim Dergisi**, c.14, No:114, Ekim, 1999, s.78, 15 Nisan 2021.

⁸⁹ Betül Gaye Dinç, Ilgim Ververi Alaca, “Sanat Müzeleri ve Çocuk Kitapları: Metin, Resim ve Yaratıcı Aktivitelerle Sanatı Deneyimlemek”, **Çocuklar (0-18) İçin Kültürel Miras Çalışmaları Çalıştayı Bildiriler**, Ekim 2020, s.32, 16 Nisan 2021.

York'taki Metropolitan Müzesi, müzenin ve kütüphanenin yaratıcı aktivitelerinden ayrı olarak her sezon sanatla ilgili yeni çocuk kitapları üretmektedir.⁹⁰

Ankara'da bulunan Anadolu Medeniyetleri Müzesinin “Senden Önce Anadolu Projesi Eğitim Kitapları” ile Anadolu uygarlıklarını çocuklara sevdirmeyi amaçlayan proje aynı zamanda araştırma, yaratıcılık, eleştirel düşünme, tarih bilinci ve kültürler arası anlayış gibi becerileri ve değerleri gelecek nesillere aktarma hedefindedir.⁹¹ Ülkemizde müze eğitiminde kullanılan kitap eksikliği on altı kitaptan oluşan bu serinin kullanılmasıyla giderilmeye çalışılmıştır.

ABD'de bulunan Smithsonian Müzesi eğitim temelli bir anlayışla hem öğrenciler için okul dışı eğitimi desteklemekte hem de öğretmenlerin profesyonel gelişimleri için ders planları ve zengin dijital kaynaklarla merak uyandırıcı ve hayal gücünü geliştirici aktiviteler sunmaktadır. Uzaktan eğitim kaynakları içinde hikâye okuma saatleri, sanal yazı atölyeleri ve tek şemsiyede toplanmış farklı müzelerin programları bulunmaktadır.⁹²

Kanada'da bulunan London Çocuk Müzesi'nin hedefi çocukları oyun yoluyla eğitmek ve geliştirmektir. 35 senelik tarihi bulunan müzenin ziyaretçi sayısı senelik 80,000 kişidir. Müzenin eğitim programları arasında ücretli, canlı, dijital, yaş gruplarına ayrılmış okul müfredatıyla paralellik gösteren saha gezisi etkinlikleri bulunmaktadır.⁹³

Yurtdışındaki çocuk müzeleri dil öğrenimine, kitap sevgisine, jenerasyonlar arası kültürel bağların kurulmasına önem vermekte ve bunu eğitim programlarına yansıtarak, dijital kaynaklar sunarak geliştirmekte ve öncülük etmektedir. Kuşkusuz çocuk edebiyatı, müze eğitime ve çocuk gelişimine büyük katkı sağlamaktadır. Ülkemizde sayısı çok az olan çocuk müzelerinin artması gelecek nesillerin eğitime fayda sağlayacaktır.

⁹⁰ A.e. s.34

⁹¹ Ali Akın Akyol, Fersun Paykoç, Candan Dizdar Terwiel, Aysel Köksal Akyol, Naci Aslan, Barbaros Gürçay, Hikmet Denizli, “Çocuk ve Tarih Dostu Kitaplar: Senden Önce Anadolu Projesi Eğitim Kitapları”, **Ankara Üniversitesi Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Uygulama ve Araştırma Merkezi**, No:4, 3. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu, 05-07 Ekim 2011, s. 174, 16 Nisan 2021.

⁹² Smithsonian Museum, (Çevrim içi), <https://www.si.edu/learn>, 18 Nisan 2021.

⁹³ London Children's Museum, (Çevrim içi), <https://www.londonchildrensmuseum.ca/education/digital-field-trips>, 21 Nisan 2021.

4.3 Çocuk Edebiyatının Müze İletişimine Etkisi

Günümüzde müzelerin stratejik planlarında sürdürülebilirlik ve tanınırlığını artırma ortak hedefler arasındadır. Müzenin biriktirme, sergileme, saklama, koruma-onarma, eğitim gibi görevleri dışında müze iletişimi çağdaş müzeciliğin gereksinimlerindendir. Müzeyi halka tanıtmak ve ziyaretçi sayısını artırmak için müze halkla ilişkiler departmanıya yeni eğitimler, sergiler, sunumlar, reklamlar gibi ilgi uyandıracak iletişim programları yürütülür. Müzelerin tüm bu etkinlikleri gerçekleştirebilmek için finansal kaynak yaratma ve geliştirme becerileri, programların işletilmesi ve yönetilmelerini etkilemektedir.⁹⁴ Öğrenciler, geleceğin potansiyel ziyaretçileri olarak görüldüklerinden öğrenci gezileri ile ilk önce öğrencilere; müzenin adı ve yönetimi, vizyonu, sergiler, gelecek programlar hakkında detaylı bilgiler verilmeli ve gerekirse müze broşürleri ve kitapçıklar öğrencilere dağıtılmalıdır.⁹⁵ Müzenin kimliğine bağlı olarak müze iletişimi de çeşitlilik göstereceğinden çocuk müzelerinde hedef kitle sadece çocuklar değildir; aynı zamanda ebeveynleri, eşlikçileri veya öğretmenlerine için uygun iletişim programları göz önünde bulundurulmalıdır. Çocuk edebiyatı ve yazar müzeleri, oyun ve oyuncak müzeleri çok çeşitli medya kanallarından kolayca halka ulaşabilmektedir. Çocuk edebiyatı, müze iletişiminin nesnesi ve çocuklar öznesi olduğunda çocukların müzeye olan ilgisi artmaktadır. Çocuk müzeleri sadece gezilip görülecek bir yer değil hayal dünyasını harekete geçiren, eğitirken eğlendiren, merak ve keşif duygularını açığa çıkaran keyifli kültür mekanlarıdır. İletişim teknikleri çağın teknolojilerinden ilham alarak değişmekte ve gelişmektedir. Örneğin günümüzde dokunmatik ekranlarla canlandırılmış sergi ortamlarında, akıllı teknolojiler, sanal ve artırılmış gerçeklik, uzaktan erişimli teknolojiler genç kuşağın müzeleri kullanımını artırmaktadır.⁹⁶

Müzeler her zaman koleksiyonları hakkında bilgi yaymışlardır, ancak daha önce monolojik ve vaaz veren bir eğitim idealiyle yakından bağlantılı olan iletişim kavramı, günümüzde dijital teknolojileri karakterize eden diyalog yetenekleriyle

⁹⁴ Fethiye Erbay, “Müze Yönetiminin Etki Alanları”, **Müzebilim ABC’si**, 2012, s.27.

⁹⁵ Ş. Güzin Ilıcak Aydınalp, “**Müze İletişimi**”, İstanbul, 2019, s. 109.

⁹⁶ Mutlu Erbay, “Yeni Nesil Teknolojiler ile Müzelerde Eğitim”, **Milli Eğitim**, No:214, c.46, Bahar 2017, s. 265.

bağlantılıdır.⁹⁷ Ziyaretçiler günümüzde müzelerde öz çekim yapmakta ve koleksiyonları tanıtmaya çalışmaktadırlar. Dijital teknolojiler yalnızca küratöryel ve idari görevleri kolaylaştırmakla kalmaz; hareketlilik, diyalog, açıklık ve katılım değerleri ve uygulamaları, müzelerin bilgiyi yaratma ve yayma ve kapsayıcılık, çeşitlilik ve alaka düzeyini güvence altına almaktadır.⁹⁸ Müze deneyimi müzenin iletişimde etkili bir rol üstlenmektedir. Yeni teknoloji, eserlerin, tarihi kişilerin, binaların ve olayların, ziyaretçiler ve müze arasında bir diyalog şeklinde ortaya çıkan bir hikâye anlatma deneyiminin karakterleri haline gelmesi için olanaklar sunmaktadır.⁹⁹ Çocuklar için yaratılmış karakterler çocuk müzelerinin ziyaretçilerle olan diyalogunu pekiştirmektedir.

Bir iletişim aracı olarak müze mimarisi ziyaretçilerin ilgisini çekmek üzere farklı tasarımlara sahip olabilir. ABD’de 2022 yılında açılacak olan El Paso Çocuk Müzesi ve Bilim Merkezi’nin mimarisi yaratıcı iç tasarımıyla beğeni toplamaya başlamıştır. Çocuk müzelerinde farklı yapılarda planetaryumlar kurulması, çocuk kütüphaneleri, hediyelik eşya dükkanları ve dinlenme alanları eklenmesi ziyaretçilerin müze deneyimine hatırdı kalıcı etkiler bırakmaktadır. Japonya’nın beş şehrinde bulunan Anpanman Müzesi Takashi Yanese’nin çocuk kitaplarındaki kahraman Anpanman üzerinedir. İllüstrasyon kitap serisi olarak tanınan karakter zamanla çizgi filme, anime filmlere, mangalara ve video oyunlara uyarlandıktan sonra oyun ve oyuncaklarla dolu müze zincirlerine dönüşmüştür. Müze binasının yanı sıra Anpanman karakterlerinin hediyelik eşya ürünlerinin satışta olduğu müze mağazası, restoran, fırın, çocuk berberi gibi mekanlarıyla ziyaretçilerle iletişim olanakları artırılmıştır.

Müzeler, karmaşık anlamların tartışıldığı iletişim ortamları olarak ziyaretçiler tarafından çok farklı şekillerde tüketilirler.¹⁰⁰ Yeni çocuk müzeleri mimarileri ziyaretçileriyle olan iletişimi olumlu etkileyerek ziyaretçi sayısını artırabilecektir.

⁹⁷ Maja Rudloff, “The Deep Mediatization of Museum Communication: Digital Media’s Transformation Of The Museum Experience”, University of Copenhagen, Postdoc, 2018, s.174.

⁹⁸ Rikka Haller Baggesen, “Mobile media, mobility and mobilisation in the current museum field”, **The Routledge Handbook of Museums**, Media and Communication, ed.: Kirsten Drotner v.d., New York, Routledge, 2019, s. 174.

⁹⁹ Federica Dal Falca, Stavros Vassos, “Museum Experience Design: A Modern Storytelling Methodology”, **The Design Journal**, No:20, 2017, s.3979.

¹⁰⁰ Delphine Aboohi, **Reshaping Museum Spaces-Architecture, Design, Exhibitions**, ed. Suzanne Macleod, Routledge, Oxon 2005, s.17.

Resim 41: El Paso Çocuk Müzesi'nin İç Tasarımından bir detay, Kaynak: https://worldarchitecture.org/article-links/eppmz/snhetta_to_design_el_paso_childrens_museum_with_elevated_playful_volume.html, 20 Nisan 2021

*Resim 42: Yokohama Anpanman Müzesi Binası, **Kaynak:** <https://www.timeout.com/tokyo/attractions/yokohama-anpanman-childrens-museum>, 20 Nisan 2021.*

SONUÇ VE ÖNERİLER

Yurtiçinde ve yurtdışındaki çocuk müzeleri yayınlarının müzeciliğe etkisi özellikle müzelerin kültürel miras ve müze eğitimi ekseninde gelişim göstermektedir. Çocuk edebiyatı müzenin konusu olurken, müzeler çocuk edebiyatına konu olmuştur. Bu karşılıklı etkileşim kültürel bağların aktarımına, çocuk gelişimine, müze eğitime ve yerel turizme katkı sağlamaktadır. Çocuk müzeleri oyun bazlı sergi, etkinlik ve programlarıyla çocuklara ulaşır; yayınlarıyla kalıcı etki bırakmayı hedefler ve eğitimi destekler. Tezde yapılan çevrimiçi alan taraması ile çocuk müzeleri ve çocuk edebiyatı arasındaki bağlantılar araştırılmış ve bulunan yansımalar örneklendirilmiştir.

Tezin birinci bölümünde temel kavramlar açıklanmış; çocuk müzesi türleri ve yayınları araştırılmıştır. Çocuk müzeleri oyun bazlı ve eğitim tabanlı olduğundan hikâye anlatıcılığı ve kitap okuma aktivitelerine önem verilmiştir. Doğal tarih müzeleri ve bilim müzeleri çocukların merak ve keşif duygularını açığa çıkararak farklı yollarla öğrenmelerine fırsat sağlamaktadır. Çocuk bilim kitap serileri; dinozor veya uzay konulu pek çok çocuk kitabı bulunmaktadır. Oyun ve oyuncak müzelerinin ülkemizde sayısı artsa da yayınları gelişim göstermemiştir. Yurtdışındaki oyun ve oyuncak müzeleri türlerine göre koleksiyon odaklıdır ve zengin kütüphaneler barındırırlar. Edebiyat müzeleri, yazarların eşyalarının ve eserlerinin sergilendiği kültürel mekanlardır. Müze yayınları ve etkinlikleri okumayı ve yazarlığı teşvik etmektedir.

Tezin ikinci bölümünde Türkiye'deki çocuk müzelerinin yayınları ve programlarına örnekler gösterilmiş; müzeye çevrilmiş çocuk kitapları ile müzeleri konu alan çocuk kitapları taranmıştır. Ülkemizde çocuk yayınları, müze sergileri ve eğitim programlarıyla şekillenmiştir. Özel müzelerin çocuk eğitim programları ve çocuk kitapları eğitim ve sanat odaklıdır. Üniversite ve devlet müzelerinde çeşitli çocuk projeleri ile okul-müze iş birliği yapılmaktadır. Çocuk edebiyatından müzeye çevrilen sadece iki müzemiz bulunmaktadır. Zengin çocuk edebiyatımızın izinde koleksiyoner ve vakıf destekli çocuk edebiyatı müzelerinin sayısının artması ülkemize değer katacaktır. Müzeleri konu alan çocuk kitapları kültürel mirasın filizlenmesinde öncü rol oynamaktadır. Ülkemizde yeterli sayıda okul öncesi ve okul çağı yaş gruplarına yönelik müze temalı kitapları bulunmamaktadır. Çeviri kitaplar bu eksikliği doldurmaya yetmediğinden bu alanda yeni çalışmaların faydalı olacağı söylenebilir.

Tezin üçüncü bölümünde yurtdışında bulunan çocuk müzelerinin yayınları ve programları incelenmiş; müzeye çevrilmiş çocuk kitapları ve yazar evleri ile ülkelere göre müzeyi konu alan çocuk kitapları örneklendirilmiştir. Yurtdışındaki çocuk müzeleri daha çok gelişmiş ülkelere gelişim göstermektedir. Müze yayınları, müze eğitim etkinlikleri ve çocuk odaklı, dokunulabilir sergiler ile belirlenmiştir. Resimli çocuk kitapları okul öncesi çocuklar için öne çıkarken okul çağı çocukları için çocuk kitapları müzelerin sergi ve eğitimlerinde kullanılmıştır. Yazar-müze evleri ve edebiyat müzeleri canlı müze tekniği kullanarak etkileşimli iletişim kurmaktadır. Müze kütüphaneleri araştırmalar için kaynak sağlamakta ve bölge turizmine katkıda bulunmaktadır. Ülkelere göre müzeyi konu alan çocuk kitaplarında ağırlıklı olarak tarihi objeleri konu almış kitaplar seçilmiştir. İngiltere, Kanada ve Avustralya'da yayımlanan kitaplar daha çok koleksiyon odaklı ve macera doludur. ABD'de yayımlanan kitaplar daha çok çocuklara bilgi vermeyi amaçlayan görsel ve yaratıcı kitaplardır.

Tezin dördüncü bölümünde çocuk edebiyatının müzeciliğe etkileri kültür, eğitim ve iletişim açılarından ele alınmıştır. Çocuk edebiyatı erken yaşta çocuğun dil ve kültür ile tanışmasına fırsat tanıdığından özellikle müzelerin çocuk programları ve etkinliklerinde sıkça kullanılan bir araç olmuştur. Antik kentlerin çocuklara tanıtılması gibi müze gezileri, müze-okul projeleri erken yaşta kültürel miras bilincinin kazanılması açısından gereklidir. Çocuk edebiyatının müzelerde en çok kullanıldığı alan müze eğitimi olduğundan kitap okuma alışkanlığını kazandırmak, merak ve keşif duygularını açığa çıkarmak ve müzeyi çocuklara tanıtmak için müze eğitim kitaplarına gereksinim duyulmaktadır. Ülkemizde müze eğitimi materyalleri henüz yeterli sayıda olmasa da yurt dışında müzelerin internet sitelerindeki eğitim bölümlerinde çocuklar, aileler ve öğretmenler için ayrı tasarlanmış materyal ve etkinlikler bulunmaktadır. Özellikle okul-müze gezilerinde müze öncesi öğretmen bilgilendirmesinin detaylı bir şekilde yapılması, müze gezisi sırasında ve sonrasında müze deneyiminin kalıcı etkiler bırakması açısından önemlidir. Çocuk müzeleri çocukların hayal dünyasına açılan kapılar olarak ziyaretçi akışını artırmak, sürdürülebilirliği sağlamak ve kimliğini tanıtmak için müze iletişimine duyduğu ihtiyacı çocuk kitapları ve yazarlarının tanınırlığını kullanarak gidermeyi seçebilir. Kitap veya yazarla ilgili çeşitli aktivite, etkinlik, sergi ile satış mağazası, kafe-restoran gibi ek binaların hizmete sunulması

ziyaretçi odaklı iletişimi desteklemektedir. İletişim teknolojilerinin gelişimi, kitap ve eğitim materyallerinde değişiklik ve yenilikleri tetiklemiştir. Müzeye çağın teknolojilerini yansıtmak için sanal gerçeklik ve dijital uygulamalar müze iletişimini destekleyecek şekilde uygulanmaktadır ancak bütçe yetersizliğinden dolayı müzelerde kullanımı yaygınlaşmamaktadır.

Sonuç olarak tezde çocuk müzesi ve türlerinin yayınlarında çocuk edebiyatının izleri araştırılmış ve disiplinler arası etkileşimin dil, kültür, tarih, eğitim ve iletişim açılarından olumlu etkileri müze-edebiyat-çocuk ekseninde incelenmiştir. Ülkemizde çocuk edebiyatından beslenen çocuk müzelerinin sayısı az olduğundan müze temalı çocuk kitaplarının sayısı aynı oranda yetersiz kalmaktadır. Dünya çapındaki ünlü çocuk müzeleri yayınlarında müze eğitime ve müze türüne bağlı olarak düzenli çocuk yayınları hazırlamakta ve erişime açık dijital kaynaklar sunmaktadırlar. Unutulmamalıdır ki çocuk müzeleri çocuk odaklı olsa da toplumun tümüyle iletişim kurduğundan bulunduğu bölgeye turizmi çekmektedir ve topluma değer katmaktadır. Çocuk müzelerinin çocuk edebiyatı ile etkileşiminin kültür ve müze eğitimi açısından olumlu etkileri müze yayınlarında, programlarında ve müzelerin sürdürülebilirliğini destekleyen iletişim araçlarında gelişim göstermeye devam edeceği öngörülmektedir.

Çocuk müzelerinde çocuk edebiyatının görselleştirilmesi, eğitsel, iletişimsel ve kültürel açılardan gelişimi için çocuk müzesi ve türleri gibi mekanlarda çocukların yaş gruplarına göre seçilmiş özellikle ‘müze’ temalı çocuk kitaplarının yazılması genç kuşaklarda kültürel miras bilincinin gelişimine katkıda bulunacaktır. Çeviri odaklı ve müze nesneleri etrafında yaratılmış hikayeler ve eğitim programları, müze ziyaretlerinin pekişmesine ve akılda kalıcılığına destek olacaktır. Çocuklar için yazılmış Türkçe kültürel miras kitaplarında görülen temalar arasında; turistik ve antik kentlerde macera, gizemli olaylar ile nesne veya kişi arama, koruma/konservasyon bilgisi aşılama, sanat tarihi bilgisi aktarma öne çıkmaktadır. Ancak tek başına müzede geçen veya müzeyi anlatan kitaplar eksiktir. Bu anlamda bakıldığında sadece çocuk edebiyatının gücü değil aynı zamanda okul-müze bağlantısının öğretmen ayağı olan müze öncesi, esnası ve sonrası bilgilendirmelerin yapılması ve kaynakların artması gerekmektedir. Örneğin; müze gezisi öncesi öğretmenler, öğrencilerine müze hakkında kısa ve ilgi çekici bilgiler vererek merak duygusunu uyandırmalıdır. Çeşitli oyun, video ve görsellerle ön bilgi öğrencilere verildikten sonra kısa araştırma konuları

çocuklara verilebilir. Müze gezisi ise sırayla müze binasını dolaşmaktan öte öğrenciler edindikleri ön bilgiler ışığında koleksiyon, eser ve mekânın tarihini canlı tutacak şekilde oyunlar ve etkinlikler ile desteklenmelidir. Çeşitli eserlerin müzede ara-bul oyunu ile bulunması, hikayesiyle ilgili drama yapılması, tema aranması, farklı olanın bulunması gibi oyun tekniklerinin kullanılması müze deneyimine hatırdaki kalıcı etki sağlayacaktır. Müze sonrası okulda müzeyle ilgili veya gezilen sergiyle bağlantılı proje ve etkinliklerin yapılması da müze deneyiminin pekişmesine yardımcı olacaktır. Örneğin; oyuncak yapımı, müze afişi veya logosu tasarlama, resim yapma, maket yapımı, hikâye yazımı gibi müze sonrası etkinlikler yapılabilir. Yurtdışındaki çocuk müzelerinde uygulanan örnek eğitimler ülkemizde açılacak olan yeni çocuk müzelerine ilham kaynağı olabilir. Müzeler ve okullar arası öğrenci değişim programları ile kültürler arası bilgi aktarımı sağlanabilir. Türkiye’de çocuk müzesi kavramı geliştikçe alt birimleri de daha görünür hale gelecektir. Örneğin; su altı arkeolojisi, doğal tarih müzeleri, bilim müzeleri, yazar evi müzeleri bu alanda pek çok etkinliğe ev sahipliği yapabilir. Okullar ve müzeler arası çocuklar için hazırlanmış yarışmalar ile belirli tema ve kavramlar aktarılabilir. Özellikle ülkemizin kanayan yarası haline gelen definecilik çocuk kitaplarında özendirici bir etki bırakmamalı aksine yarattığı çoğu zaman geri dönülmez yıkım ve tahribat konularında farkındalık yaratılmalı ve koruma/konservasyona konuları önemiyle paylaşılmalıdır. Erken yaşlarda kazanılacak olan kültürel miras bilinci için çocukların kendi hayatlarıyla bağlantı kurabilmeleri önemlidir. Müze gezisi ardından çocuk, içinde bulunduğu kültürel geçmiş ile oyun yoluyla tanıştığında merak ve keşif duyguları tetiklenecek ve sahip olduğu mirasın değerini kavramaya başlayacaktır. Bu bağlamda tezin bir çıktısı olarak ‘müze’ temalı çocuk kitap serisi çalışmalarım devam etmektedir. Müzenin konusu, eserleri, tarihi hakkında bilgiler, okul-müze etkinlikleri üzerinden irdelenecek ve tezimde ileri sürdüğüm düşünce ve fikirler kitap serisinde canlanacaktır. Müze ile edebiyat arasında çocuklar için kurulan bağlar gelecek kuşaklara bıraktığımız emanetlerin korunması, kavranması ve aktarılması açısından önem arz etmektedir.

KAYNAKÇA

- AAAS/Subaru Prize for Excellence in Science Books: (Çevrim içi), <https://www.sbfprize.org/bernie-zubrowski>, 30 Ocak 2021.
- Aboohi, Delphine: **Reshaping Museum Spaces-Architecture, Design, Exhibitions**, ed. Suzanne Macleod, Routledge, Oxon 2005, s.17.
- Açık, Deniz: “Batı edebiyatının sevilen eseri ‘Küçük Prens’ için Eskişehir’de müze oluşturuldu”, 5 Temmuz 2020, (Çevrim içi) <https://www.aa.com.tr/tr/kultur-sanat/bati-edebiyatinin-sevilen-eseri-kucuk-prens-icin-eskisehirde-muze-olusturuldu/1900180>, 29 Aralık 2020.
- Adıgüzel, Ferah Burgul: “Edebiyat Müzeleri ve Müzede Edebiyat Eğitimi”, **Milli Eğitim Dergisi**, No:214, 2017, s.89.
- Adıgüzel, H. Ömer, Faruk, Öztürk: “Türk Eğitim Düşüncesinde Okul Müzesinden Müze Pedagojisine Değişim”, **Eğitim ve Bilim Dergisi**, C.14, No:114, Ekim, 1999, s.78.
- Ahuvia, Aaron Chaim: “Dr. Seuss, felicitor”, **International Journal of Wellbeing**, No:1, Temmuz 2011, s. 210.
- Akyol, A.A., Paykoç, F., Terweil, C.D., Akyol, A.K., Gürçay B., Denizli, H.: “Çocuk ve Tarih Dostu Kitaplar: Senden Önce Anadolu Projesi Eğitim Kitapları”, **Ankara Üniversitesi Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Uygulama ve Araştırma Merkezi**, No:4, 3. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu, 05-07 Ekim 2011, s. 174.
- Arslan Kılıçoğlu, E., Çarkacı, N., Kadioğlu, B., Çetingül, M.: “Dünya Ülkelerinde ve Türkiye’de Çocuk Müzelerine Bir Bakış”, **Çocuk ve Gelişim Dergisi**, C.2, No:3, 2019, s.59.
- Aydın, Ceylan: “Müzelerin Çağı Yakalamada Değişen Yüzü Olarak Müze Eğitim İlişkisi ve Dolmabahçe Sarayı’nda

- Uygulama Önerileri”, **Milli Saraylar Kültür-Sanat-Tarih Dergisi**, No:6, İstanbul 2010, s. 163.
- Aydınalp, Ş. Güzin Ilıcak: “Müze İletişimi”, İstanbul, 2019.
- Baggesen, Rikka Haller: “Mobile media, mobility and mobilisation in the current museum field”, **The Routledge Handbook of Museums**, Media and Communication, ed.: Kirsten Drotner v.d., New York, Routledge, 2019, s. 174.
- Bingöl, F.R. Işık: “Kültür Varlıkları Bilincinin Çocuklara Resim Yoluyla Kazandırılması”, **II. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu**, Ankara Üniversitesi Eğitim bilimleri Fakültesi, No:203, 2007, s.398.
- Boston Çocuk Müzesi: (Çevrim içi) <https://bostonchildrensmuseum.org/exhibits-programs>, 9 Ocak 2021.
- Boztaş, Ekin: “Ege Üniversitesi Kâğıt ve Kitap Sanatları Müzesi Örneğinde Sanat Eğitimi Etkinlikleri Önerisi”, **İdil Dergisi**, C.7, No:41, 2018., s.94.
- Callanan, M.A., Legare, C.H., Sobel, D.M., Jaeger, G.J., Letourneau, S., McHugh, S.R., & Willard, A., v.d.: “Exploration, explanation, and parent–child interaction in museums”, **Monographs of the Society for Research in Child Development**, ed.: Lynn S. Liben, 2020, s.7.
- Chihiro Sanat Müzesi: (Çevrim içi), <https://chihiro.jp/en/foundation/history/>, 21 Mart 2021.
- Children’s Museum of Manhattan: (Çevrim içi), <https://cmom.org/learn/publications/>, 28 Kasım 2020.
- Children’s Museum: (Çevrim içi), <https://childrensmuseums.org/about/about-acm>, 22 Kasım 2020.
- Children’s Museum: (Çevrim içi), <https://childrensmuseums.org/members/publications>, 27 Kasım 2020.

- CIMUSET: Yayınlar, **CIMUSET**, (Çevrim içi) <http://cimuset.mini.icom.museum/publications-2/other-publications/>, 29 Kasım 2020.
- Cin Ali Müzesi: (Çevrim içi) <http://www.cinali.com.tr/9>, 30 Aralık 2020.
- ÇOKAUM: (Çevrim içi) <http://cokaum.ankara.edu.tr/yayinlar/>, 27 Aralık 2020.
- Dafoe, Taylor: “Dr. Seuss Dreamed Up a Guide to Art History That Was Never Published-Until Now”, **Art Net**, 2 Eylül 2019, (Çevrim içi) <https://news.artnet.com/art-world/dr-seuss-horse-museum-1639723>, 14 Mayıs 2021.
- Dal Falca, F., Vassos, S.: “Museum Experience Design: A Modern Storytelling Methodology”, **The Design Journal**, No:20, 2017, s.3979.
- Destebaşı, Fatih: “Kültür Köprüsü: Uluslararası Çocuk Edebiyatı Eserlerinin Öğretim Materyali Olarak Kullanımı”, **Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi**, C.2., Ağustos 2013, s.298.
- Dilli, Rukiye: “Doğa Tarihi Müzelerinin Eğitimdeki Rolü”, **Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, No:40, Nisan 2014, s.83-87.
- Dinç, Beül Gaye, Alaca, İlgin Verryeri: “Sanat Müzeleri ve Çocuk Kitapları: Metin, Resim ve Yaratıcı Aktivitelerle Sanatı Deneyimlemek”, **Çocuklar (0-18) İçin Kültürel Miras Çalışmaları Çalıştayı Bildiriler**, Ekim 2020, s.32-34.
- Ege Ajans: “Ege Üniversitesi’nde ‘Yaşayan Müze’ Etkinliği”, 1 Ağustos 2019, (Çevrim içi) <https://egeajans.ege.edu.tr/?p=9824>, 27 Aralık 2020.
- Eraslan Taşpınar, Şeyda: “Teori ve Uygulamada Görsel Düşünme Stratejileri”, **Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, No:21, Eylül 2017, s. 1172.

- Erbay, Fethiye: “Oyuncak ve Oyun Müzelerinde Çocuklara Yönelik Eğitimin Boyutları”, **Milli Eğitim Dergisi**, No:214, 2017, s.435.
- Erbay, Fethiye: “Müze Yönetiminin Etki Alanları”, **Müzebilim ABC’si**, 2012, s.27.
- Erbay, Mutlu: “Yeni Nesil Teknolojiler ile Müzelerde Eğitim”, **Milli Eğitim**, C.46, No:214, Bahar 2017, s. 265.
- Eric Carle Müzesi: (Çevrim içi), <https://www.carlemuseum.org/content/mission>, 3 Ocak 2021.
- Eric Carle Müzesi: (Çevrim içi), <https://www.carlemuseum.org/content/history>, 3 Ocak 2021.
- Gartenhaus, Alan R.: **Yaratıcı Düşünme ve Müzeler**, Çev. Ruhiser Mergenci, Bekir Onur, Ankara Üniversitesi ÇOKAUM Yayınları, No:7, Ankara, 2000, s. 12.
- Greisinger Museum: (Çevrim içi), <https://museen.gr.ch/en/home/museum-en.htm?id=113&return-url=https%3A%2F%2Fmuseen.gr.ch%2Fen%2Fhome%2Fhome-en.htm%3Ffiles%3D1>, 27 Şubat 2021.
- Gündüz, Melike: “Türkiye’de Kim Neden Çocuk Kitabı Yayımlar?”, **Ayraç Aylık Kitap Tahlili ve Eleştiri Dergisi**, No:40, Şubat 2013, s.53.
- H.C. Anderson Müzesi: (Çevrim içi), <https://hcandersensodense.dk/h-c-andersens-birthplace/?lang=en>, 21 Şubat 2021.
- H.C. Anderson Müzesi: (Çevrim içi), <https://hcandersensodense.dk/the-tinderbox/?lang=en>, 21 Şubat 2021.
- Hamer, Naomi: “The hybrid exhibits of the story museum: The child as creative artist and the limits to hands-on participation”,

Harrouk, Christele:

“Kengo Kuma Desing Hans Christian Andersen’s Museum in Denmark”, ArchDaily, 10 Mart 2021, (Çevrim içi) <https://www.archdaily.com/958299/kengo-kuma-designs-hans-christian-andersens-museum-in-denmark>, 11 Mayıs 2021.

Hawich, Nora:

“Conveying Literature in the Museum: The Roald Dahl Museum and Story Centre”, **Hard Times**, No:94, 2014, s.30.

Hollanda Çocuk Kitabı Müzesi:

(Çevrim içi), <https://www.childrensbookmuseum.com/discover/tentoonstelling/20010/looking-for-ambassadors>, 4 Ocak 2021.

Hyundai Çocuk Kitapları ve Sanatları Müzesi:

(Çevrim içi), <https://www.hmoka.org/en/aboutus/greeting/main.do>, 6 Şubat 2021.

İlkokul Müze Etkinlik Kitabı:

ÇOKAUM, (Çevrim içi), <http://cokaum.ankara.edu.tr/wp-content/uploads/sites/311/2020/07/ILKOKUL-MUZE.pdf>, 14 Nisan 2021.

İstanbul Oyuncak Müzesi:

(Çevrim içi) <https://istanbuloyuncakmuzesi.com/pages/etkinlik-egitimler>, 4 Aralık 2020.

İstanbul Oyuncak Müzesi:

(Çevrim içi) <https://istanbuloyuncakmuzesi.com/pages/hikayemiz>, 6 Aralık 2020.

Kalassopouou, Despina:

“The Child and the Museum: A relationship with many dimensions”, (Çevrim içi), <http://www.archaeology.wiki/blog/2015/07/06/museums-museology-modern-society-new-challenges-new-relationships-part-12/>, 24 Kasım 2020.

Kamkar, Fatemeh:

“The Role of Museum and Architecture in Promoting Identity and Culture (Case Study: Monuments and

- Museums of Isfahan”, **International Academic Journal of Science and Engineering**, V.5, No:2, 2018, s.207.
- Karadeniz, Ceren, Atar, Müge: “Türkiye’de Oyuncak Müzelerinin Durumu ve Sürdürülebilirliği”, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, C.16, No:61, 2017, s.482-483.
- Kazova, Mehmet Can: “Çocuk Müzesi ve Bilim Merkezlerindeki İç Mekan Standartları ve Tasarım Yaklaşımları”, **Yüksek Lisans Tezi**, Başkent Üniversitesi İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Anabilim Dalı, Ankara, 2019, s. 14.
- Korea Bizwire: “Learning from the Robot”, 5 Şubat 2017, (Çevrim içi) <http://koreabizwire.com/learning-from-the-robot/73522?fbclid=IwAR2C8GfITfp3mDSHp9h28o-9HdL2swAwlb9HBZlm5QNWonU9nisWq2PsAac>, 10 Mayıs 2021.
- Kuzey Amerikan Çift Yönlü Müzeler Birliği (NARM): (Çevrim içi), <https://narmassociation.org/members/the-mark-twain-house-museum/>, 1 Şubat 2021.
- Küçük Prens Müzesi: (Çevrim içi) <https://www.kucukprensmuzesi.com/hakimizda/#>, 29 Aralık 2020.
- Library of Congress: “Sagan’s Youth and the Progressive Promise of Space”, <https://www.loc.gov/collections/finding-our-place-in-the-cosmos-with-carl-sagan/articles-and-essays/carl-sagan-and-the-tradition-of-science/sagans-youth-and-the-progressive-promise-of-space>, 3 Mayıs 2021.
- London Children’s Musueum: (Çevrim içi), <https://www.londonchildrensmuseum.ca/education/digital-field-trips>, 21 Nisan 2021.
- Louisa May Alcott Bağ Evi: (Çevrim içi), <https://louisamayalcott.org/home>, 13 Şubat 2021.

Louvre Kids:	(Çevrim içi), https://louvrekids.louvre.fr/about , 30 Ocak 2021.
Mark Twain Evi ve Müzesi:	(Çevrim içi), https://marktwainhouse.org/collections-research/collections/ , 1 Şubat 2021.
Mayfield, Margie I.:	“Children’s museums: purposes, practices and play?”, Early Child Development and Care , V.175, No:2, Şubat 2005, s. 181.
Mazza Museum:	(Çevrim içi), https://www.mazzamuseum.org/collection/ , 30 Ocak 2021.
Mimirbook:	“Bilim Müzesi”, Mimir Türk Ansiklopedisi , (Çevrim içi) https://mimirbook.com/tr/a55f28ce068 , 29 Kasım 2020.
Munley, Mary Ellen:	“Early Learning in Museums, A Review of Literature”, Smithsonian Institution , Nisan, 2012, s.3.
Museum of Serbian Literature:	(Çevrim içi) http://www.adligat-serbia.com/museum-of-serbian-literature.html , 8 Aralık 2020.
Muzecik:	(Çevrim içi) http://muzecik.org/etkinlik-programlari/ , 7 Aralık 2020.
Müze Eğitimi:	İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü , 2011, s.7, (Çevrim içi), http://www.turob.com/Resources/doc/İstanbul%20MEM%20-%20Müze%20Eğitimi.pdf , 14 Nisan 2021.
Nel, Philip:	“Dada Knows Best: Growing up “Surreal” with Dr. Seuss”, Children’s Literature , No:27, Ocak 1999, pg. 177.
Oxford Hikâye Müzesi:	(Çevrim içi), https://www.storymuseum.org.uk/collections-story-resources , 21 Şubat 2021.
Pera Müzesi:	(Çevrim içi) https://www.peramuzesi.org.tr/Atölye/Fantastik-Kisa-Oyku-Atolyesi/877 , 26 Aralık 2020.

Peter Rabbit:	(Çevrim içi), https://www.peterrabbit.com/about-beatrix-potter/ , 27 Şubat 2021.
Piscitelli, B., Everett, M., Weier, K.:	“Enhancing Young Children’s Museum Experiences: A Manual for Museum Staff”, QUT Müzeler Birliği , 2003, s.15.
Playing by the book:	(Çevrim içi), http://www.playingbythebook.net/2012/11/14/childrens-books-featuring-museum-artefacts-on-public-display-around-the-world/ , 7 Mart 2021.
Rezan Has Müzesi:	(Çevrim içi), https://www.rhm.org.tr/category/yayinlar/cocuk-kitaplari/ , 26 Aralık 2020.
Roald Dahl Müzesi:	(Çevrim içi), https://www.roalddahl.com/museum/about-the-museum/history-of-the-museum , 13 Şubat 2021.
Rudloff, Maja:	“The Deep Mediatization of Museum Communication: Digital Media’s Transformation Of The Museum Experience”, University of Copenhagen , 2018, s.174.
Sadberk Hanım Müzesi:	(Çevrim içi), https://www.sadberkhanimmuzesi.org.tr/tr/haydi-muze-keşfet-ogren-eglen , 26 Aralık 2020.
Sakıp Sabancı Müzesi:	(Çevrim içi), https://www.sakipsabancimuzesi.org.tr/sayfa/sesli-cocuk-kitaplari , 24 Aralık 2020.
Schofield-Bodt, Cindy:	“A History of Children’s Museums in the United States”, Children’s Environments Quarterly , Bahar 1987, Vol.4, No.1 s.4.
Smithsonian Musueum:	(Çevrim içi), https://www.si.edu/learn , 18 Nisan 2021.
Springfield Musueum:	(Çevrim içi), https://www.seussinspringfield.org/plan-visit/about-springfield-museums , 27 Şubat 2021.
Styles, David:	“Oxford’s Story Museum set for new chapter after Covid-19 plot twist”, Museum and Heritage , 23 Ekim 2020, (Çevrim içi) https://advisor.museumsandheritage.com/features/oxford-s-story-museum-set-for-new-chapter-after-covid-19-plot-twist/ , 12 Mayıs 2021.

- Şirin, Mustafa Ruhi: “Edebiyat ve Çocuk Edebiyatı, Edebiyatın Amacı ve İşlevi”, **Türk Dili Dergisi**, 2016, s.26.
- Terry, Andrea: “House Museums”, Oxford Bibliographies, 25 Mart 2020, (Çevrim içi) <https://www.oxfordbibliographies.com/view/document/obo-9780199766567/obo-9780199766567-0243.xml>, 21 Mayıs 2021.
- The Irish Times: Jul 30, 2019,(Çevrim içi) <https://www.irishtimes.com/culture/books/museum-of-literature-ireland-to-open-for-first-time-on-culture-night-1.3971841>, 8 Aralık 2020.
- TÜBİTAK: “Dünyadan Bilim Merkezleri-Tarihsel Gelişim”, TÜBİTAK, (Çevrim içi) <https://bilimmerkezleri.tubitak.gov.tr/Icerik/dunyadan-bilim-merkezleri-141>, 29 Kasım 2020.
- TÜBİTAK: (Çevrim içi) <https://www.tubitak.gov.tr/tr/yayinlar/icerik-populer-bilim-dergileri>, 29 Kasım 2020.
- Türk Dil Kurumu: (Çevrim içi), <https://sozluk.gov.tr>, 27 Mart 2021.
- Türkiye Özel Okullar Derneği: 23 Ekim 2019, (Çevrim içi) <https://www.tozok.org.tr/Page/Tr/Icerik/Duyurular/odullu-ve-oyunlu-kulturel-miras-kitabi-ikinci-baski-duyurusu/498>, 30 Aralık 2020.
- Ulusal Avustralya Müzesi (Çevrim içi), <https://www.nma.gov.au/learn/classroom-resources/making-tracks>, 18 Mart 2021.
- Vallance, Elizabeth: “Enshrining Past Lives: House Museums and the Lessons of Objects.” *History of Education Quarterly*, V.42, No:1, 2002, s. 114.
- Williams, P.H., Sparks, J.: “Collaborative Inquiry at a Children’s Museum: Benefits for student learning, museum outcomes, and faculty scholarship”, **Journal of Public Scholarship in Higher Education**, Vol.1, 2011, s.33.